

**Versterken van Diversiteitsdeelname op Lokaal Niveau: Hybride Raadgevingsmethodes
als Sleutel.**

door

Pelle Coenen

3238946

p.coenen@student.utwente.nl

Ingediend ter gedeeltelijke vervulling van de eisen voor de graad Master of
Science, opleiding Bestuurskunde, Universiteit Twente

2025

Supervisors:

Dr. P.J. Klok

Dr. V. Junjan

Abstract

Gemeenten in Nederland willen steeds vaker burgers betrekken bij de besluitvorming van beleid binnen de gemeente. Dit komt door de (terugkerende) trend van gemeenschapsvorming maar ook door de hervorming van de participatiewet in Nederland. Het is vaak lastig voor gemeenten om alle burgers te betrekken bij de besluitvorming waardoor bepaalde groepen regelmatig ondervertegenwoordigd zijn.

Dit onderzoek is bedoeld om te achterhalen of hybride raadgevingsmethoden individuele barrières van deelnemers kunnen verminderen en daardoor groepen beter vertegenwoordigd worden. De hoofdvraag luidt: "Hoe beïnvloeden individuele barrières diversiteitsdeelname in lokale participatieprocessen en welke hybride participatiemethoden kunnen gemeenten inzetten om deze barrières te verminderen?". Hybride participatiemethoden zijn een combinatie van open, gesloten, fysieke en online participatiemethoden. Individuele barrières in dit onderzoek zijn taal- en onlinevaardigheden, tijdgebrek en kennis(gebrek).

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn er vier case studies gebruikt van de gemeenten Schagen, Heerlen, Texel en Arnhem. Deze gemeenten hebben recentelijk een burgerberaad gehouden waarbij verschillende participatiemethoden gebruikt zijn. Voor het onderzoek zijn organisatoren van de processen geïnterviewd en is er gebruik gemaakt van document analyses. Alle vier de gemeenten hebben te maken gehad met individuele barrières van deelnemers waarbij vooral taalvaardigheid en kennisgebrek naar voren kwam. Om representatieve groepen te verzamelen waren vooral het inzetten van tolken, verschillende media (zowel online als fysiek) en een informatiedag vooraf effectief.

Dit onderzoek laat zien dat hybride raadgevingsmethoden potentie hebben om participatie processen representatiever te maken. Wel moet in acht gehouden worden dat context belangrijk is in meerdere maten. Zo zijn de gekozen gemeenten vooruitstrevend op

het gebied van participatie en zijn burgerberaden een dure en tijdrovende methode van participatie. Verder onderzoek kan zich richten op de instutionele context en op de ervaring burgers zelf.

Trefwoorden: diversiteitsdeelname, burgerberaad, participatie, individuele barrières, hybride participatiemethoden, lokale democratie

Inhoudsopgave

1. <i>Introductie</i>.....	6
1.2 Wetenschappelijke bijdrage	7
1.3 Onderzoeksvragen	8
1.4 Leeswijzer	9
2. <i>Theoretisch kader</i>.....	9
2.1 Literatuuronderzoek.....	9
2.1.1 Deliberatieve democratie	9
2.1.2 Publieke betrokkenheid en diversiteitsdeelname	11
2.1.3 Individuele Barrières in Participatieprocessen	13
2.1.4 Hybride participatiemethoden	17
2.2 Conceptueel Kader.....	19
3. <i>Methodologie</i>.....	23
3.1 Onderzoek Ontwerp	23
3.2 Operationalisatie Variabelen.....	25
3.3 Interviews.....	27
3.4 Validiteit en Betrouwbaarheid	28
3.5 Analyse Onderzoeksvragen.....	29
3.6 Ethische Commissie	30
4. <i>Resultaten</i>.....	30
4.1 Case 1: Arnhem	30
4.1.1 Sub vraag 1:.....	31

4.1.2 Sub vraag 2:.....	34
4.2 Case 2: Schagen.....	38
4.2.1 Sub vraag 1:.....	38
4.2.2 Sub vraag 2:.....	41
4.3 Case 3: Texel.....	45
4.3.1 Sub vraag 1:.....	45
4.3.2 Sub vraag 2:.....	47
4.4 Case 4: Heerlen	49
4.4.1 Sub vraag 1:.....	50
4.4.2 Sub vraag 2:.....	51
5. Conclusie.....	53
6. Discussie.....	55
6.1 Reflectie op onderzoeksresultaten	55
6.2 Wetenschappelijke en Maatschappelijke relevantie	56
6.3 Methodologische reflectie	58
7. Aanbevelingen voor Vervolgonderzoek	60
8. Referenties.....	61
9. Bijlagen.....	66
Bijlage 1: Interviewvragen	66
Bijlage 2: Consentformulier	68

1. Introductie

De laatste decennia hebben overheden steeds meer gebruik gemaakt van participatieprocessen om burgers te betrekken bij beleidsvorming. Dit sluit aan bij de bredere beweging richting de participatiesamenleving, waarin burgerbetrokkenheid wordt gepromoot (Cornwall, 2008). Gemeenten spelen hierin een sleutelrol, omdat zij als meest nabije bestuurslaag verantwoordelijk zijn voor het betrekken van burgers bij lokale besluitvorming. Traditionele participatievormen, zoals openbare vergaderingen of enquêtes, bieden echter niet altijd een volledig inclusieve participatie. Bepaalde groepen, zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond en laagopgeleiden, blijven vaak ondervertegenwoordigd (Fraussen, 2022).

Steeds vaker wordt benoemd dat er beperkingen zijn met betrekking tot inclusiviteit en diversiteit als het gaat om traditionele participatie-instrumenten zoals openbare raadplegingen of interviews. Hybride raadgevingsmethoden worden gezien als een veelbelovende oplossing (Hrivnák et al., 2021). Deze methoden combineren open participatievormen (zoals enquêtes) met gesloten vormen (zoals focusgroepen) om een bredere groep deelnemers te betrekken. Echter blijkt uit eerdere studies dat er nog weinig empirisch bewijs is over de effectiviteit van hybride methoden om diversiteitsdeelname te vergroten (Fraussen, 2022; Hrivnák et al., 2021). Daardoor is het moeilijk voor gemeenten om onderbouwde keuzes te maken in de inzet van participatie-instrumenten.

Participatieprocessen waarin de samenstelling van deelnemers divers is kunnen leiden tot betere besluitvorming vanwege het feit dat ze verschillende perspectieven vertegenwoordigen. De steeds meer voorkomende participatiesamenleving vereist dat gemeenten actief burgers betrekken bij hun besluitvorming. Elke burger zou vertegenwoordigd moeten zijn ongeacht hun achtergrond, opleidingsniveau of sociaaleconomische positie (Cornwall, 2008). Dit sluit aan bij de democratische principes van

inclusiviteit en rechtvaardigheid. In de praktijk blijkt dat sommige groepen ondervertegenwoordigd blijven, wat leidt tot een ongelijk speelveld in beleidsvorming (Fraussen, 2022). In dit onderzoek wordt met name gekeken naar individuele barrières. Dit zijn barrières die ervaren worden door deelnemers zelf, voorbeelden zijn barrières met betrekking tot taal- of digitale vaardigheden (Bherer et al., 2017; Fung, 2006).

Door te onderzoeken hoe hybride raadgevingsmethodes diversiteitsdeelname kunnen vergroten, biedt dit onderzoek concrete handvatten aan gemeenten. Het helpt hen bij het ontwerpen van participatieprocessen die niet alleen efficiënt zijn, maar ook rechtvaardig en inclusief. Praktische toepassingen van hybride methoden kunnen gemeenten helpen om burgers beter te betrekken, zoals het gebruik van online enquêtes in combinatie met fysieke focusgroepen. Dit onderzoek kan dus direct bijdragen aan het versterken van de representatieve democratie en het verbeteren van lokale besluitvorming.

1.2 Wetenschappelijke bijdrage

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt in het bijdragen aan de theorieën over participatie en democratische vernieuwing. Veel bestaand onderzoek richt zich op traditionele participatievormen, zoals open raadplegingen en enquêtes (Arnstein, 1969; Fung, 2006). Hybride methoden, die open en gesloten benaderingen combineren, worden nog weinig empirisch onderzocht (Fraussen, 2022; Hrivnák et al., 2021). Dit onderzoek biedt een nieuwe kijk op de relatie tussen participatievormen en diversiteit.

Een belangrijke wetenschappelijke bijdrage is de mogelijkheid om aan te tonen welke combinatie van instrumenten het meest effectief is in het bevorderen van diversiteit. De inzichten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe participatietheorieën die rekening houden met hybride modellen. Het onderzoek biedt een aanvulling op het werk van Arnstein (1969) over participatieladders en Cornwall's (2008) theorie over

participatieprocessen. Door empirisch bewijs te leveren over de effecten van hybride methoden op diversiteitsdeelname kan dit onderzoek bijdragen aan het opvullen van een leemte in de wetenschappelijke literatuur.

1.3 Onderzoeksvragen

Voor dit onderzoek is de volgende hoofdvraag geformuleerd: "Hoe beïnvloeden individuele barrières diversiteitsdeelname in lokale participatieprocessen en welke hybride participatiemethoden kunnen gemeenten inzetten om deze barrières te verminderen?". Om deze vraag goed te beantwoorden en het onderzoek in goede banen te leiden zijn de volgende subvragen geformuleerd:

1. Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?
2. Welke hybride participatiemethoden worden door gemeenten gebruikt om deze barrières te verminderen en hoe effectief zijn deze?

De eerste subvraag zorgt ervoor dat de individuele barrières van deelnemers goed in beeld komen. Gemeenten komen regelmatig barrières tegen tijdens participatieprocessen en alleen door deze eerst vast te stellen kan er naar een eventuele oplossing gekeken worden. Bij deze deelvraag worden ook de individuele barrières uit de literatuur behandeld zoals taalvaardigheid, digitale vaardigheden, tijdgebrek en kennis gebrek (Cornwall, 2008; Fung, 2006; Nabatchi, 2012; Nabatchi & Leighninger, 2015; Rathenau Instituut, 2020).

De tweede subvraag gaat specifiek in op de hybride participatiemethoden die volgens Fraussen (2022) kunnen bijdragen aan betere diversiteitsdeelname. In Nederland zijn er een aantal burgerberaden geweest waarbij deze methoden gebruikt zijn. Door te kijken naar deze processen kunnen we zien hoe effectief deze methoden zijn voor het verminderen van barrières en daardoor de diversiteitsdeelname te vergoten. Met de informatie van subvraag

twee kan er vervolgens gekeken worden welke methoden het best werken voor de verschillende groepen en barrières.

1.4 Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de theorie over participatieprocessen en individuele barrières. Daarnaast wordt ook de theorie over hoe hybride participatieprocessen deze barrières kunnen verminderen behandeld en sluit het Hoofdstuk af met het conceptueel kader. Hoofdstuk 3 beschrijft de methodologie waarbij het afnemen van interviews, validiteit en betrouwbaarheid en de methoden over het verkrijgen van data wordt benoemd. In Hoofdstuk 4 worden de resultaten beschreven waarna in Hoofdstuk 5 antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag in de conclusie. Hoofdstuk 6 en 7 vormen de discussie van het onderzoek en geven aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk behandelt de theoretische basis van het onderzoeksvoorstel. Hierbij worden het literatuuronderzoek, het conceptuele kader, de conceptualisatie en de bijbehorende dimensies besproken.

2.1 Literatuuronderzoek

2.1.1 Deliberatieve democratie

Sinds het begin van de jaren '90 neemt de 'deliberatieve democratie' een centrale plaats in binnen de literatuur over democratische theorie in de politieke wetenschap. Het

concept van deliberatieve democratie vindt zijn theoretische oorsprong in de in de jaren zestig opgekomen participatiedemocratie, hoewel er geen consensus bestaat over de precieze positie van de deliberatieve democratie binnen deze stroming (Elstub, 2018). Volgens Pateman (2012) moet deliberatieve democratie worden beschouwd als een variant binnen het bredere paradigma van participatieve democratie. Pateman (2012) vindt dat de participatieve democratie veel breder zou moeten zijn en een hernieuwing van het hele systeem nodig is waarbij burgers betrokken moeten worden bij de dagelijkse politieke besluitvorming. Pateman (2012) bekritiseert expliciet de zogenoemde ‘mini-publics’ omdat deze vorm van democratie de machtsstructuren intact laat. Pateman ziet dit als een geïsoleerde en beperkte participatiemethode omdat hierbij slechts een kleine groep (ingelote) mensen eenmalig deelneemt aan een politiek vraagstuk en de huidige machthebbers alsnog de besluitvorming doen.

In tegenstelling tot Pateman (2012) stelt Vitale (2006) juist dat de deliberatieve democratie een uitbreiding en verdieping is van de participatieve democratie. De raadgevende rol van burgers kan alleen tot zijn recht komen als zij daadwerkelijk deelnemen aan participatiemethoden en zo hun mening kunnen communiceren. Daarnaast heeft het deelnemen aan deliberatieve processen een educatieve rol doordat burgers meer kennis opdoen over politieke besluitvorming en daarbij ook leren om te luisteren, argumenteren en collectieve besluiten te nemen (Vitale, 2006). Het voordeel hiervan is dat de participatieve democratie hierdoor ook een concrete vorm krijgt. Door deliberatieve processen zoals burgerberaden, burgerfora of wijkraden zien burgers daadwerkelijk hoe de participatieve democratie werkt. Vitale (2006) beweert dat de participatie van burgers uiteindelijk leidt tot de institutionalisering van deliberatie en door deze verankering effectief wordt. Institutionalisering houdt hierbij in dat deliberatieve processen formeel ingebed raken binnen bestaande democratische structuren.

In 1969 introduceerde Arnstein de participatieladder die verschillende niveaus van burgerparticipatie onderscheidt. Deze participatieladder is verdeeld in acht typologieën die gecategoriseerd kunnen worden in drie termen: non-participatie, tokenisme en burgermacht. Arnstein (1969) gaf al aan dat specifieke participatiemethoden vooral bereikbaar zijn voor beter opgeleide en goed ingevoerde inwoners. Dit zorgt ervoor dat andere groepen, zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een lage opleiding moeilijker kunnen deelnemen aan participatie evenementen. Daarbij stelt Arnstein dat participatie van burgers ook vaak wordt gemanipuleerd door elite. Democratische vernieuwing kan daardoor alleen plaatsvinden als burgers daadwerkelijk invloed krijgen op het besluitvormingsproces (Arnstein, 1969). In lijn met Arnstein (1969) biedt Cornwall (2008) een meer hedendaagse benadering van participatie. In deze benadering zijn participatieprocessen een middel om democratische structuren te versterken door inclusieve en rechtvaardige deelname van alle groepen in de samenleving. Deze vorm van democratische vernieuwing houdt in dat burgers betrokken worden bij de dagelijkse besluitvorming van de politiek. Cornwall (2008) stelt dit een essentieel onderdeel is van een goed functionerende democratie. Het betrekken van burgers is niet alleen bedoeld voor de goed geïnformeerde burger maar het juist belangrijk om de ondervertegenwoordigde burgers erbij te betrekken. Op deze manier is er sprake van inclusieve participatie die burgers aanspreek ongeacht hun economische of culturele status (Cornwall, 2008).

2.1.2 Publieke betrokkenheid en diversiteitsdeelname

Deze vorm van democratische vernieuwing sluit aan bij de ideeën van Nabatchi and Amsler (2014). Zij stellen dat directe publieke betrokkenheid de kloof tussen overheid en burgers kan verkleinen. Lokale overheden hebben vaak moeite met het effectief betrekken van diverse soorten burgers. Directe publieke betrokkenheid kan er in dit geval voor zorgen

dat de besluitvorming effectiever en representatiever kan worden (Nabatchi & Amsler, 2014). Door deze vorm van democratische vernieuwing hebben burgers niet alleen het recht om te stemmen maar hebben ze ook een actieve rol in de besluitvorming. Hierdoor is het niet alleen een wettelijke verplichting om burgers te laten participeren maar versterkt het daadwerkelijk de macht van burgers in gedurende het besluitvormingsproces (Nabatchi & Amsler, 2014).

Het vergroten van diversiteitsdeelname in lokale besluitvorming is belangrijk en draagt bij aan de legitimiteit, effectiviteit en rechtvaardigheid van overheidsbeleid (Fung, 2006). Diversiteitsdeelname houdt in dat deelnemers aan participatieprocessen een afspiegeling zijn van de algemene bevolking, inclusief sociaaleconomische, demografische en culturele variaties (Cornwall, 2008). De sociaal demografische afspiegeling van de samenleving houdt in dat de deelnemers een goede representatie zijn van de bredere samenleving. Dit houdt in dat groepen op het gebied van leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etniciteit evenredig deelnemen aan het besluitvormingsproces (Cornwall, 2008). In multiculturele samenlevingen is het van belang dat er ook culturele diversiteit is binnen de deelnemers. Dit omdat mensen met een migratieachtergrond minder vaak deelnemen vanwege taal- en cultuurbarrières (Fung, 2006). Bij het werven van deelnemers voor participatieprocessen is het belangrijk om doorgaans ondervertegenwoordigde groepen te betrekken. Dit zijn bijvoorbeeld ouderen, mensen met een lage economische status of mensen met een migratieachtergrond. Het is van belang om te begrijpen waarom deze mensen minder snel deelnemen om deze barrières, zoals tijd- en kennisgebrek of lagere taal- technologische kennis, te verminderen (Bryson et al., 2013; Cornwall, 2008). Deze dimensies van diversiteitsdeelname kunnen ook tegelijkertijd optreden. Dit concept 'intersectionaliteit' maakt het complexer om uit te sluiten dat het om een specifieke barrière gaat. Het kan ook voorkomen dat deze intersectionaliteit een nieuwe, onbekende, barrière veroorzaakt (Weldon,

2008). Voor dit onderzoek zal intersectionaliteit niet meegenomen worden tenzij hier specifiek iets over gezegd wordt gedurende de interviews.

Fung (2006) stelt dat burgers het recht hebben om te participeren en dat gedurende deze participatieprocessen een inclusieve afspiegeling van de samenleving hoort deel te nemen. Daarbij benadrukt Fung (2006) dat deze inclusieve afspiegeling van de samenleving vooral belangrijk is als het complexe bestuursstructuren betreft en er meerdere partijen betrokken zijn gedurende de processen. Dit is belangrijk omdat vaak alleen de gevestigde groepen betrokken worden bij beleidsvorming. Door een diverse groep te betrekken doet het beleid recht aan de samenleving maar kunnen ook andere perspectieven meegenomen worden die anders over het hoofd gezien zouden worden. Door middel van co-creatie van beleid voor het aanpakken van complexe maatschappelijke problemen kunnen meerdere belangen worden meegenomen en zal de oplossing breed gedragen worden (Fung, 2006).

2.1.3 Individuele Barrières in Participatieprocessen

Deelnemer- en institutionele barrières worden regelmatig benoemd tijdens onderzoeken over publieke participatie waarbij diversiteitsdeelname belangrijk is. De barrières voor deelnemers bestaan volgens de literatuur uit twee hoofd dimensies: individuele barrières en sociale barrières (Bryson et al., 2013; Fraussen et al., 2020; Fung, 2015; Nabatchi, 2012).

Voor dit onderzoek wordt er vooral gekeken naar de individuele barrières omdat deze barrières beter vast te stellen zijn. Individuele barrières zijn barrières zoals een gebrek aan taal- of digitale vaardigheid. Nabatchi (2012) legt uit dat dat deze obstakels zoals taal- en digitale vaardigheid de deelname aan met name online participatiemethoden kan verhinderen. Het is daarom belangrijk om te kijken naar oplossingen zodat deze obstakels minimaal worden. Een gebrek aan taalvaardigheid komt vaak voor bij een multiculturele samenleving

met bijvoorbeeld veel migranten en andere culturele minderheden. Een taalbarrière kan zowel mondelinge als schriftelijke participatie bemoeilijken en is daardoor een grote belemmering (Bryson et al., 2013). Een gebrek aan taalvaardigheid is met name een probleem als het participatieproces maar in één taal te volgen is. Het wegnemen van deze barrière door bijvoorbeeld een tolk of de informatie tweetalig te delen kan daardoor de participatie van culturele minderheden vergroten. Hierdoor kan er een breder scala aan perspectieven gegeven worden bij de besluitvorming (Fung, 2006). Met technologische ontwikkelingen zijn er ook technologische barrières ontstaan. Regelmatig wordt er gebruik gemaakt van online tools gedurende participatieprocessen of als oriëntatie vooraf. Daarbij wordt er gebruik gemaakt van online middelen voor de loting van bijvoorbeeld burgerberaden. Deze technologische barrière wordt vaak ervaren door ouderen en mensen met een lage sociale status (Nabatchi, 2012). Om deze barrière te verlagen kunnen gemeenten online trainingen geven of ervoor zorgen dat de participatiemethoden zowel fysiek als online toegankelijk zijn. Door mensen training te geven in deze manier van participeren voelen zij zich zekerder en zal hun toevoeging beter zijn (Bherer et al., 2017). Hybride participatiemethoden zijn hiervoor een goede oplossing omdat mensen dan deel kunnen nemen ook als ze niet goed overweg kunnen met technologie of geen technologie willen gebruiken (Hrivnák et al., 2021).

Fung (2006) beweert dat het ook belangrijk is om de barrières te verminderen met betrekking tot tijd. Mensen in met een lage sociaaleconomische status hebben vaak meerdere of onregelmatige banen waardoor het moeilijk kan zijn om de participatiebijeenkomsten bij te wonen. Naast een baan kan het ook zijn dat deze groep mensen moet zorgen voor familieleden en kinderen. Participatieprocessen worden vaak gehouden op vaste tijden waarbij regelmatig geen rekening gehouden wordt met de onregelmatige tijden waarop sommige mensen werken of zorgdragen. Dit zorgt ervoor dat de ongelijkheid in deelname van participatieprocessen wordt vergroot (Fung, 2006). Buiten mensen met een lage

sociaaleconomische status hebben ook jongeren vaak last van tijdgebrek. Deze groep mensen hebben vaak weinig geld, werken in weekenden/avonden en kunnen zich niet veroorloven om vrij te nemen van deze verplichtingen (Stern, 2020). Het tijdgebrek is daardoor vaak te linken aan geldgebrek. Mensen met een laag sociaaleconomische status en jongeren kunnen soms nauwelijks rondkomen en kunnen zich daardoor niet veroorloven om niet te werken of minder te werken (Fung, 2006; Stern, 2020).

Daarnaast is ook kennisgebrek een belangrijke factor van minder deelname volgens Nabatchi en Leighninger (2015). Veel burgers hebben vaak een slechte kennis van de mogelijkheden en hetgeen de participatieprocessen inhouden wat ze tegen kan houden om deel te nemen. Burgers die slecht geïnformeerd zijn over de mogelijkheden van participatie en wat hun impact kan zijn door deel te nemen hebben vaak een lage motivatie. Doordat ze niet inzien wat voor impact ze kunnen hebben op de besluitvorming en de politiek in het algemeen kan het ook ertoe leiden dat ze zich uitgesloten voelen van de participatieprocessen (Nabatchi & Leighninger, 2015). Hierdoor is het verstrekken van de juiste informatie heel belangrijk. Wel moet er gelet worden op de manier van communiceren in zowel de vorm als de informatie zelf. Door digitale communicatie kan er bijvoorbeeld weer een nieuwe barrière ontstaan. Daarnaast moet de informatie overzichtelijk zijn en begrepen worden door iedereen. Dit kan bijvoorbeeld door eenvoudig taalgebruik of visuele hulpmiddelen (Bherer et al., 2017; Fung, 2006). Wat betreft inhoud is het belangrijk dat mensen goed geïnformeerd worden over de participatieprocessen en wat de uitkomst ervan kan zijn. Complexe communicatie kan ervoor zorgen dat deelnemers niet goed begrijpen wat hun invloed kan zijn en daardoor niet deelnemen. Door mensen die een klein netwerk hebben ook te bereiken kan het participatieproces representatiever worden. Dit vergt dat er transparante en duidelijke communicatie wordt gegeven door gemeenten, niet alleen online maar op diverse locaties en manieren (Bherer et al., 2017; Bryson et al., 2013; Fung, 2006). Dit gezegd hebbende is het

delen van kennis over participatie via online-kanalen een uitstekende manier om mensen te bereiken. Dit kan door middel van sociale mediakanalen van lokale bestuurders maar ook door bijvoorbeeld nieuwsbrieven en website artikelen. Daarnaast kunnen samenwerkingen met andere instituties, zowel publieke als private, een goede manier zijn om mensen te bereiken. Zij kunnen mensen informeren over publieke participatie en kunnen een ruime groep mensen bereiken. Bestuurders die zich fysiek laten zien bij bepaalde evenementen en zo een band creëren met hun burgers kan ook een goede manier van informeren zijn (Nabatchi & Leighninger, 2015).

Fung (2015) beweert dat het belangrijk is om de participatiemethoden zo te ontwerpen dat het aan de behoeftes van de participanten voldoet. Dit brengt meer draagvlak met zich mee en verbetert ook de inclusiviteit binnen de processen. Sociale obstakels, zoals stigmatisering en een tekort aan sociaal kapitaal, belemmeren de betrokkenheid van gemarginaliseerde groepen. Bryson et al. (2013) benadrukken dat succesvolle deelname mede afhankelijk is van het overwinnen van deze barrières. Dimensies omvatten het stigma dat verbonden is aan participatie, de toegang tot sociale netwerken en de niveaus van betrokkenheid bij de gemeenschap.

Het is belangrijk om te weten dat er ook andere barrières bestaan ondanks dat deze niet worden meegenomen in dit onderzoek. Institutionele obstakels, zoals ingewikkelde beleidsregels en een beperkte toegang tot besluitvorming kunnen ook verschillende vormen van participatie belemmeren. Fraussen et al. (2020) en Bryson et al. (2013) benadrukken dat het essentieel is om structuren te creëren die toegankelijk en transparant zijn en daarmee inclusiviteit te stimuleren. Volgens Fung (2015) is dit niet altijd mogelijk omdat niet alle lokale overheden dezelfde middelen en expertise hebben. Daardoor kan het moeilijk zijn om de juiste participatiemethoden op te zetten en te onderhouden. Doordat de institutionele barrières niet worden meegenomen in dit onderzoek wordt er vooral gekeken naar

participatiemethoden die volgens de theorie het best werken om individuele barrières te verminderen.

2.1.4 Hybride participatiemethoden

Een belangrijk onderdeel van diversiteitsdeelname is de toegankelijkheid van participatieprocessen. Fung (2006) benoemt drie verschillende onderdelen van deze methoden: de deelnemers, de organisatie van de participatie en de besluitvorming. Door hybride technieken toe te passen, kunnen participatiemethoden worden verbeterd om inclusiever te worden. Door digitale deelname te combineren met fysieke evenementen, kunnen obstakels zoals reistijd en toegang tot technologie worden verlaagd (Hrivnák et al., 2021).

De relatief nieuwe hybride participatiemethoden kunnen hierbij van toepassing zijn. Hrivnák et al. (2021) definiëren hybride participatie als methoden die zowel open als gesloten elementen van participatie samenbrengen. Open technieken, zoals openbare raadplegingen, maken deelname toegankelijk voor een brede groep mensen. Gesloten technieken, zoals focusgroepen of adviesraden, zijn gericht op een gekozen groep deelnemers die een bepaalde expertise of belang vertegenwoordigen (Fung, 2006). Fraussen (2022) stelt dat hybride technieken worden gekenmerkt door het tegelijkertijd gebruik van verschillende participatie-instrumenten. Een voorbeeld hiervan is een open burgerberaad dat wordt aangevuld met focusgroepen (gesloten) om bepaalde doelgroepen te betrekken. Deze methode stelt ons in staat om een divers aantal invalshoeken te verzamelen en tegelijkertijd de kwaliteit van de input te verhogen. De mix van open en gesloten technieken kan zowel de representativiteit als de diepgang van deelname bevorderen (Fraussen, 2022). Hrivnák et al. (2021) beschouwen burgerberaden als een doeltreffend middel om verschillende groepen burgers te betrekken. Door de willekeurige keuze van deelnemers worden verschillende perspectieven

gepresenteerd. Focusgroepen kunnen worden gebruikt om meer inzicht te krijgen in bepaalde onderwerpen, maar ze dragen ook het risico van selectieve betrokkenheid met zich mee (Fung, 2006).

Fraussen (2022) legt de nadruk op het feit dat hybride technieken de mogelijkheid bieden om deze ongelijkheid te verminderen. De veelzijdigheid van hybride technieken stelt ons in staat om verschillende instrumenten te integreren die speciaal zijn ontworpen voor diverse doelgroepen. Een digitale enquête kan bijvoorbeeld jongeren aanspreken, terwijl fysieke focusgroepen ouderen en mensen zonder internetverbinding kunnen betrekken (Bherer et al., 2017). Deze variatie in participatie-instrumenten kan resulteren in een meer gevarieerde groep deelnemers.

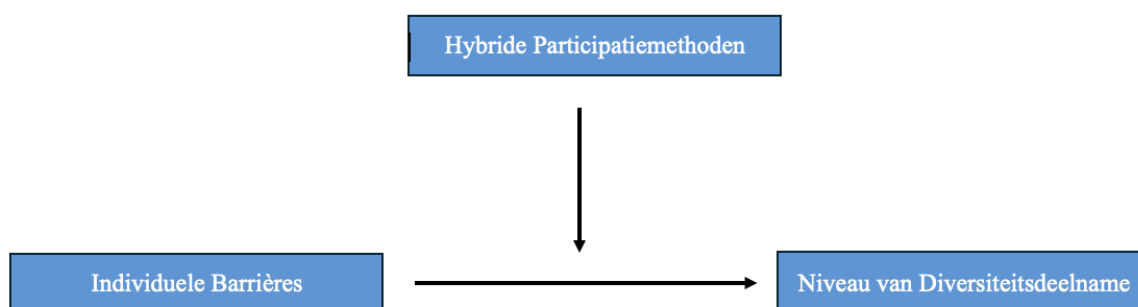
Hoewel hybride technieken een mogelijke oplossing bieden, blijven er enkele barrières bestaan. Arnstein (1969) gaf een waarschuwing voor "tokenisme" in participatie, waarbij burgers wel betrokken zijn, maar geen invloed uitoefenen op de uiteindelijke beslissingen. Bij hybride methoden blijft dit risico bestaan, vooral wanneer participatie-instrumenten worden gebruikt als een symbolisch gebaar zonder de bedoeling om deelnemers daadwerkelijk te beïnvloeden. Daarnaast kunnen ook de eerder genoemde institutionele barrières niet volledig verholpen worden. De keuze voor hybride technieken wordt beïnvloed door diverse elementen, waaronder financiële middelen, wetgeving en de mogelijkheden van de institutionele structuur. Bherer et al. (2017) onderstrepen dat de professionalisering van participatieprocessen van groot belang is. Gemeenten die over de benodigde middelen en expertise beschikken, kunnen eerder inzetten op ingewikkelde participatiemethoden, zoals hybride processen. Hrivnák et al. (2021) benadrukken wel dat wettelijke verplichtingen, zoals de omgevingswet in Nederland, overheden ertoe doen bewegen om sneller participatiemethoden in te zetten. Sinds de invoering van de omgevingswet op 1 januari 2024 maken steeds meer gemeenten gebruik van participatieprocessen om burgers en bedrijven te

betrekken bij de besluitvorming. Dit komt voort uit een verplichting binnen deze wet die stelt dat burgers en bedrijven verplicht zijn om bij beslissingen betrokken te worden (Informatiepunt Leefomgeving, 2024). Artikel 16.55 van de Omgevingswet stelt dat overheden belanghebbenden vroegtijdig en actief moeten betrekken bij beleidsontwikkeling en planvorming die invloed hebben op hun leefomgeving (Rijksoverheid, 2024). Deze wet valt ook binnen de bredere stroming van de democratische vernieuwing. Hybride technieken kunnen hier een praktische oplossing voor bieden, aangezien ze zowel de volledige betrokkenheid van burgers als de inbreng van belanghebbenden mogelijk maken.

2.2 Conceptueel Kader

Voor dit onderzoek is er een onafhankelijke variabele (individuele barrières), een afhankelijke variabele (niveau van diversiteitsdeelname) en een modererende variabele (hybride participatiemethoden) geïdentificeerd. De individuele barrières hebben invloed op diversiteitsdeelname (Cornwall, 2008; Fung, 2006; Nabatchi, 2012). Als deze barrières verminderd worden is de kans groot dat diversiteitsdeelname toeneemt. Diversiteitsdeelname is belangrijk om een representatieve deelname te krijgen gedurende participatieprocessen en zo draagvlak en legitimiteit te vergroten. Vaak zijn er burgers die niet kunnen deelnemen aan deze processen of de processen niet af kunnen maken door de eerdergenoemde individuele barrières. Hybride participatiemethoden kunnen deze barrières verminderen en zo de diversiteitsdeelname verbeteren. Dit houdt in dat er verschillende methoden gebruikt worden om een zo breed mogelijke groep mensen deel te laten nemen aan participatieprocessen. In figuur 1 is het conceptueel model te zien van de variabelen.

Figuur 1:
Conceptueel Model

De onafhankelijke variabele voor dit onderzoek zijn individuele barrières. Deze individuele barrières verwijzen naar factoren die deelnemers persoonlijk in de weg kunnen zitten. Individuele barrières kunnen worden opgedeeld in vier dimensies volgens de literatuur die ook gebruikt kunnen worden voor dit onderzoek. Taal- en digitale vaardigheden zijn twee dimensies die vaak benoemd worden en belangrijk zijn voor het goed laten verlopen van participatieprocessen. Mensen met een beperkte beheersing van taal kunnen moeilijker deelnemen aan participatie processen omdat communicatie en informatie moeilijker over is te brengen (Nabatchi, 2012). Veel informatie wordt tegenwoordig online gedeeld en ook gedurende participatieprocessen worden digitale middelen regelmatig gebruikt. Dit zorgt ervoor dat mensen met gebrekkige digitale competencies deelname lastiger zullen vinden (Nabatchi, 2012). De derde dimensie is de beschikbaarheid van deelnemers op gebied van tijd. Verschillende groepen mensen hebben niet genoeg tijd om goed deel te nemen aan participatieprocessen. Enkele voorbeelden zijn mensen met een lage sociaaleconomische status, alleenstaande ouders of mensen die onregelmatig werken (Fung, 2006). Daarom is het belangrijk om te zorgen dat er genoeg tijd als ook flexibiliteit geboden wordt aan deelnemers. De laatste dimensie die meegenomen wordt in dit onderzoek is de kennis van deelnemers over participatieprocessen en burgerparticipatie in het algemeen. Nabatchi en Leighninger

(2015) stellen dat het gebrek aan kennis over participatieprocessen ontmoedigend kan werken voor deelnemers. Deze dimensie is daardoor van belang voor diversiteitsdeelname omdat betere kennis over het proces bijdraagt aan deelname van verschillende groepen.

De keuze voor deze dimensies is gebaseerd op drie overwegingen. De eerste reden is dat de individuele barrières veel beter te meten zijn dan eerdergenoemde sociale en institutionele barrières. De laatstgenoemde barrières zijn vaak structureler en minder direct beïnvloedbaar. De individuele barrières zijn over het algemeen concreter en beter te observeren. In aansluiting hierop ligt de tweede reden in de mate van beïnvloedbaarheid. Hybride participatiemethoden kunnen concrete oplossingen bieden voor de individuele barrières. Deze oplossingen kunnen moeilijker gevonden worden voor de andere barrières. Als laatst geven de individuele barrières ook praktische relevantie voor de gemeenten. Zij kunnen hierdoor gericht kijken welke barrières zijn kunnen aanpakken voor de participatieprocessen die ze hebben.

De afhankelijke variabele in dit onderzoek is het niveau van de diversiteitsdeelname. Het is de bedoeling van dit onderzoek om handvatten te geven om dit niveau te verbeteren. Daarvoor is het wel belangrijk om te definiëren wat diversiteitsdeelname precies inhoudt en welke dimensies in dit onderzoek gebruikt worden. De deelname aan diversiteit houdt in dat de deelnemers aan participatieprocessen een weerspiegeling zijn van de sociaaleconomische, demografische en culturele verschillen binnen de maatschappij (Cornwall, 2008). Cornwall (2008) legt de nadruk op het belang van participatie die de diversiteit binnen een gemeenschap weergeeft, voor een rechtvaardige en representatieve besluitvorming. Fraussen et al. (2020) ondersteunen de verbinding tussen participatiemethoden en diversiteitsdeelname door te bewijzen dat hybride consultatiemethoden, die zowel open als gesloten methoden integreren, de betrokkenheid van diverse belanghebbenden kunnen vergroten. Dit onderzoek benadrukt hoe cruciaal het is om diverse raadgevingsinstrumenten te integreren om zowel

inclusiviteit als diepgang in input te garanderen wat bijdraagt aan een grotere diversiteit in deelname. De afhankelijke variabele telt daarom drie dimensies: sociaal demografische representatie, culturele inclusiviteit en de mate van participatie door ondervertegenwoordigde groepen. Met demografische representatie wordt bedoeld dat er een zo gelijk mogelijk aandeel van de deelnemers uit verschillende sociaaleconomische en demografische groepen zijn. Daarnaast is het belangrijk dat ook culturele inclusiviteit gewaarborgd wordt. Hiermee wordt de mate waarin culturele minderheden betrokken zijn bij participatieprocessen bedoeld. Als laatst is het belangrijk om ook te kijken naar groepen die over het algemeen minder deelnemen aan participatieprocessen en deze erbij te betrekken (Bryson et al., 2013; Cornwall, 2008; Fraussen et al., 2020).

In dit onderzoek is er ook een modererende variabele, namelijk hybride participatiemethoden. Hybride participatiemethoden zijn een combinatie van verschillende methoden gedurende hetzelfde participatieproces. Hierbij worden onder andere gebruik gemaakt van online, offline, open en gesloten methoden (Hrivnák et al., 2021). Deze methoden kunnen los van elkaar of complementair gebruikt worden om zo een brede groep mensen deel te laten nemen. Onder open methoden wordt verstaan methoden die toegankelijk zijn voor een brede groep deelnemers zonder selectiecriteria, zoals online enquêtes of openbare bijeenkomsten. Hrivnák et al. (2021) benoemt dat hier voor- en nadelen aan vastzitten. Een voordeel is dat open methoden laagdrempelig zijn en dat de representatie daardoor ook breder kan zijn. Een nadeel is dat er een kans bestaat dat de input oppervlakkig is en daardoor diepgang mist. Fraussen (2022) geeft een voorbeeld van hybride raadgevingsmethoden waarbij publieke internet raadgeving (open) en adviescommissies (gesloten) worden gebruikt om een betere input te krijgen. In dit onderzoek wordt gekeken naar hybride methoden die gebruikt worden gedurende een burgerberaad met als doel te bepalen welke methoden het meest efficiënt zijn in het vergroten van

diversiteitsdeelname. Hybride methoden voor raadgeving verenigen zowel open als gesloten methoden om zowel inclusiviteit als kwaliteit te verbeteren. Dit wordt bevestigd door Hrivnák et al. (2021), die aangeven dat deze technieken structurele tekortkomingen verminderen door een brede betrokkenheid te verbinden aan diepgaande inzichten, wat essentieel is voor de doelstellingen van diversiteit.

Op basis van het theoretisch kader zijn er enkele verwachtingen over het onderzoek. Deze verwachtingen zijn onderstaand geformuleerd:

- Gemeenten ervaren taal-, digitale-, tijds- en kennisbarrières als belangrijkste barrières voor inclusieve participatie.
- Hybride participatiemethoden, in dit geval in de setting van een burgerberaad, kunnen deze barrières verminderen.
- De effectiviteit van hybride methoden kan verschillen per doelgroep en context.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat het onderzoek ontwerp inhoudt, welke onderzoekseenheden worden ingezet, de wijze waarop de gegevens zullen worden verzameld, de operationalisering van ideeën en een voorlopige analyse van de gegevens.

3.1 Onderzoek Ontwerp

De gemeenten Texel, Arnhem, Schagen en Heerlen zijn goede voorbeelden voor het bestuderen van hybride methoden voor raadgeving en de diversiteit van deelnemers. Deze gemeenten hebben recentelijk burgerberaden georganiseerd (afgelopen twee jaar) die verschillende participatiemethoden toepassen. Seawright and Gerring (2008) stellen dat het kiezen van deze verschillende gevallen de kans geeft om een divers aantal variabelen en

resultaten te analyseren. Dit versterkt de geloofwaardigheid en toepasbaarheid van de resultaten van het onderzoek. De nadruk op hybride raadgevingsmethoden in deze gemeenten maakt ze tot nuttige casestudies om de invloed van participatieprocessen op lokale beslissingen te bekijken. Burgerberaden zijn relatief nieuw en een innovatieve vorm van burgerparticipatie. Dit houdt in dat de gemeenten die deze beraden houden waarschijnlijk vooruitstrevender zijn op het gebied van participatie dan anderen. Daarnaast zijn deze cases tijdrovend en context afhankelijk. Dit betekent dat ze een vertekend beeld kunnen geven in andere settingen. Daarbij is dit een specifieke vorm van burgerparticipatie en is het moeilijk om dit bij andere vormen toe te passen. Aan de andere kant is het wel een groot participatieproces waarbij losse componenten gebruikt kunnen worden door andere gemeenten.

In het najaar van 2024 vond er een inwonersberaad plaats in de gemeente Texel met als thema "Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?" waar tussen de 80-100 geïnteresseerde inwoners aanbevelingen deden over energievoorziening op Texel. Voor dit Burgerberaad is er gebruikt gemaakt van loting, doelgerichte discussies, technologie en zijn er ook externe (onafhankelijke) partners gebruikt die advies gaven over het Burgerberaad (Gemeente Texel, 2024b).

Arnhem hield een burgerberaad op het verminderen van afval. Dit gesprek mengde online inbreng met persoonlijke ontmoetingen van een groep burgers, wat een voorbeeld vormt voor het onderzoeken van de manier waarop digitale participatiemiddelen kunnen helpen bij inclusiviteit en diversiteit in de besluitvorming (Gemeente Arnhem, 2024b).

Schagen organiseerde het Burgerberaad "Hoe ziet een leefbare gemeente Schagen er in de toekomst uit?". Dit beraad richtte zich op het verbeteren van de leefomstandigheden in de gemeente. Het bestond uit zowel fysieke als online bijeenkomsten. Hierin werkten inwoners van verschillende achtergronden samen om ideeën te creëren over wonen,

veiligheid en duurzaamheid. Dit proces laat zien hoe meerdere participatiemethoden kunnen worden gebruikt om verschillende perspectieven te verzamelen en te integreren (G1000, 2024a).

In 2025 organiseerde Heerlen een burgerberaad over ‘Hoe zorgen we ervoor dat de gemeente Heerlen voor iedereen een fijne plek is om te leven?’. Hier gaven meer dan 110 inwoners hun advies over de toekomst van de stad. Deze casus is mede georganiseerd door G1000 en was verdeeld over 5 bijeenkomsten. Voordat dit proces van start ging konden mensen telefonisch en online aangeven wat zij belangrijk vonden en waar het burgerberaad over zou moeten gaan (Gemeente Heerlen, 2025).

3.2 Operationalisatie Variabelen

De onafhankelijke variabele, individuele barrières, wordt gemeten door tijdens interviews met ambtenaren specifiek in te gaan op de deze barrières. Hierbij wordt gekeken welke problemen er zich voordoen met betrekking tot taal- en digitale vaardigheden, tijdsdruk en de kennis van participatieprocessen (Fung, 2006; Nabatchi & Leighninger, 2015). Deze zijn gecategoriseerd per dimensie en vervolgens wordt beoordeeld hoe groot dit probleem is gedurende het participatieproces. Deze aanpak geeft inzicht in hoe gemeenten deze barrières ervaren en aanpakken. Voor de taalvaardigheid zijn er vragen gesteld over bijvoorbeeld tolken en de inschatting die gemeenten hebben gedaan vooraf aan het proces. Daarnaast is er gekeken naar documenten over de burgerberaden en de outreach naar mensen toe. Hierbij is gekeken naar moeilijkheid van taalgebruik en is er gekeken of het in verschillende talen is gecommuniceerd.

Voor de digitale vaardigheden zijn er tijdens de interviews vragen gesteld over welke tools zij gebruikt hebben en in hoeverre dit een barrière was voor deelnemers. Hierbij werd ook gevraagd of er bepaalde groepen meer last hadden van deze barrière dan andere groepen.

Hierbij is ook gevraagd naar de ondersteuning die geboden werd tijdens het participatieproces en is er gekeken naar beleidsdocumenten en actieplannen over de betreffende processen. Tijdens de interviews is ook gevraagd naar de inschatting van gemeenten wat betreft de ondersteuning die zij nodig achtten.

Voor de derde barrière, tijdsbeperkingen, is er gekeken naar de beschikbaarheid van deelnemers en de flexibiliteit wat betreft tijdstippen die gegeven is door gemeenten. Tijdens interviews zijn hier vragen over gesteld over bijvoorbeeld de keuze van de tijdstippen waarop participatiebijeenkomsten plaatsvonden. Daarnaast is er in de evaluatiedocumenten, voor zover deze er waren, gekeken naar de keuzes die gemaakt zijn betreffende tijd. Dit gaat in op het plaatsvinden van bijeenkomsten en op het verlichten van tijdslast voor deelnemers. Zo is er bijvoorbeeld ook gekeken of er voor deelnemers met kinderen opvang is geregeld. Ook is er gekeken naar andere opties waarom deelnemers geen tijd vonden om deel te nemen aan de bijeenkomsten.

De laatste dimensie van de individuele barrières, proceskennis, gaat in op de mate waarin deelnemers op de hoogte zijn gesteld van participatieprocessen. Dit houdt in dat er interviewvragen zijn gesteld over hoe er naar deelnemers gecommuniceerd is geworden ter werving voor de burgerberaden. Naast de werving communicatie is er ook gekeken naar de communicatie naar deelnemers toe nadat ze geselecteerd zijn geworden voor de burgerberaden. Dit is gedaan door te kijken naar voorlichtingsmateriaal en door vragen te stellen tijdens de interviews.

De diversiteitsdeelname wordt beoordeeld aan de hand van diverse aspecten. Deze aspecten zullen zich focussen op sociaal-demografische representatie, culturele inclusiviteit en de betrokkenheid ondervertegenwoordigde groepen. Deze aspecten worden met behulp van secundaire gegevens, zoals verslagen van gemeenten, demografische gegevens en evaluatierapporten van participatie-evenementen beoordeeld (Bherer et al., 2017; Seawright

& Gerring, 2008). Daarnaast zijn ook gedurende de interviews vragen gesteld geworden over de behaalde resultaten.

De modererende variabele, hybride raadgevingsmethoden, wordt op twee verschillende manieren gemeten. Als eerst worden gemeentelijke documenten en rapporten over de participatie-evenementen geanalyseerd en wordt gedocumenteerd welke instrumenten zij gebruiken en in welke vorm. Hierbij wordt dan ook gekeken in hoeverre deze hybride zijn en worden deze ingedeeld in open- en gesloten methoden zoals beschreven door Fraussen (2022). Daarnaast wordt dan de implementatie beoordeeld van deze open- gesloten methoden waarbij gelet wordt op bijvoorbeeld het aanteel deelnemers of wat voor soort experts erbij betrokken zijn (Bryson et al., 2013). Deze informatie zal daarna worden ingedeeld op basis van zowel open als gesloten methoden, evenals de mate van effectiviteit van de uitvoering.

3.3 Interviews

Voor dit onderzoek zijn er interviews afgenomen met drie verschillende personen die betrokken waren bij het organiseren van de burgerberaden in Schagen, Heerlen en Texel. Deze personen zijn gekozen omdat het interviewen van deelnemers lastig was vanwege tijd(gebrek) en privacy. De gekozen personen zijn mensen die dicht bij de deelnemers stonden en ook alle bijeenkomsten bijgewoond hebben. Daarnaast hebben zij de burgerberaden mede georganiseerd waardoor het aannemelijk is dat zij ook weten waarom keuzes over methoden gemaakt zijn. Door hun kennis over deelnemers en over de methoden zijn deze personen geïnterviewd. De selectie is vervolgens gedaan door contact op te nemen met gemeenten die recentelijk een burgerberaad gedaan hebben. Burgerberaden maken vaak gebruik van gecombineerde methoden in zowel fysieke als online vormen. De gemeente Arnhem heeft helaas niet gereageerd op de aanvraag voor een interview. Echter hebben zij wel een duidelijke en recente evaluatie gedaan van hun burgerberaad die ook online te vinden

is waardoor deze gemeente wel meegenomen is in het onderzoek. De interviews zijn op een semigestructureerde manier afgenomen. Dit houdt in dat het interview op basis van een vaste vragenlijst is uitgevoerd maar dat er wel ruimte gehouden is om in te gaan op onderwerpen die interessant kunnen zijn voor het onderzoek (van Aken et al., 2012). De vragenlijst is te vinden in de bijlage onder 'Bijlage 1'. De vragenlijst is gebaseerd op de theorie en de vragen zijn per onderwerp gecategoriseerd. Respondenten hebben de vragenlijst voorafgaand aan het interview kunnen inzien en hebben ook een uitgelegd gekregen wat er bedoeld wordt met hybride participatiemethoden.

3.4 Validiteit en Betrouwbaarheid

De validiteit en betrouwbaarheid in dit onderzoek worden op verschillende manieren gewaarborgd. De validiteit wordt gewaarborgd door gebruik te maken van bewezen methoden zoals die van Bryson et al. (2013) en Fung (2015). Deze en andere theorieën zullen worden toegepast om een goed onderbouwde en consistente vraagstelling voor de interviews te waarborgen. Hierdoor sluiten de vragen nauw aan bij de onderzoeksvragen en zijn ze theoretisch onderbouwd wat ook de betrouwbaarheid waarborgt. Wel moet er rekening mee gehouden worden dat het gaat om de perceptie van gemeenten en niet van deelnemers zelf. Door toepassing van de 'most similar method' van Seawright en Gerring (2008) wordt de interne validiteit verder versterkt door verschillende contexten te onderzoeken. Aangezien alle cases betrekking hebben op Burgerberaden, maar verschillende methoden hanteren binnen dit proces, draagt deze benadering bij aan een verhoogde validiteit van het onderzoek. Door de opzet van dit onderzoek kan er niet gesproken worden van een causaliteit maar zal in de conclusie duidelijk gemaakt worden dat het gaat om waarnemingen en geen causaal verband. De externe validiteit wordt versterkt door het onderzoeken van verschillende gemeenten, Echter zou deze nog meer versterkt kunnen worden door een burger perspectief

toe te voegen. Door consistent te blijven en door methoden te gebruiken die worden onderbouwd door wetenschappelijke theorieën zou dit een goede basis moeten geven voor de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

3.5 Analyse Onderzoeksvragen

Voor de eerste onderzoeksvraag wordt er een documentanalyse gedaan om vast te stellen welke barrières deelnemers ervaren of ervaren hebben gedurende andere participatieprocessen. Daarnaast worden de bevindingen vergeleken met de antwoorden van de geïnterviewden en de rapporten over de betreffende participatie-evenementen. Deze vergelijkende analyse maakt het mogelijk om vast te stellen welke barrières relevant zijn voor het onderzoek en waar de verdere focus op gericht moet worden. Deze barrières zullen worden gecategoriseerd in verschillende dimensies.

Voor de tweede onderzoeksvraag worden de verschillende instrumenten geanalyseerd en hun effectiviteit. Om deze te identificeren worden de rapporten en verslagen van de gemeenten en de desbetreffende evenementen gebruikt. Daarnaast zal gekeken worden of deze hybride methoden effectief waren en welke barrières hierbij verminderd werden. De theorie van Fraussen et al. (2020) zal hierbij ook gebruikt worden als theoretische basis van de effectiviteit van hybride methoden. Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van thematische codering, zoals beschreven door Gibbs (2007), met een specifieke focus op de individuele barrières. De geïdentificeerde barrières zullen worden gecategoriseerd en daarbij wordt gekeken naar de barrières per doelgroep en mogelijke oplossingen. Voor het coderen van zowel onderzoeksvraag één als onderzoeksvraag twee is gebruik gemaakt van de software Atlas.ti.

3.6 Ethische Commissie

Vanwege de interviews die nodig zijn voor dit onderzoek is er een verzoek ingediend bij het BMS/HSS Ethical Committee voordat de interviews afgenomen werden. Dit verzoek is goedgekeurd onder aanvraagnummer 250469. Om aan alle privacyregels en algemene regelgeving te voldoen hebben de desbetreffende interviews pas plaatsgevonden na goedkeuring van het comité. De respondenten zijn vooraf ingelicht over hun rechten en zij hebben ook mondeling toestemming gegeven en een consentformulier getekend, dit formulier is te vinden in ‘Bijlage 2’. De interviews zijn opgeslagen op de veilige servers van de universiteit. Na afronding van het onderzoek zullen desbetreffende interviews verwijderd worden. De respondenten zijn ook geanonimiseerd om hun privacy te waarborgen.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Dit wordt systematisch gedaan per case study. Voor ieder burgerberaad zal uitgelegd worden hoe het ontstaan is en waarvoor het gehouden is. Vervolgens zullen de bevindingen worden weergegeven en zal dit ook per onderwerp uitgelegd worden, hierbij worden alle variabelen belicht zoals uitgelegd in hoofdstuk 3.

4.1 Case 1: Arnhem

Voor deze case is er alleen gebruik gemaakt van openbare bestaande schriftelijke bronnen. Er is bijvoorbeeld gekeken naar vragen van de gemeenteraad, opzetten van het burgerberaad en evaluaties van het burgerberaad. In Arnhem is er in de periode van maart tot en met juni 2024 een burgerberaad gehouden over afval in de gemeente. Het idee van dit

burgerberaad was om uiteindelijk de adviezen die uit dit beraad voortkomen te implementeren. Voordat dit gebeurt, is het wel getoetst op juridische en praktische haalbaarheid (Gemeente Arnhem, 2024c). In 2023 is de gemeenteraad van Arnhem ingelicht over wat een burgerberaad inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. Na een periode van overleggen en inlezen is er eind 2023 gekozen om een burgerberaad te organiseren over afval. Voor dit burgerberaad was de vraagstelling “Wat kan de gemeente Arnhem doen om de hoeveelheid afval van inwoners, instellingen en bedrijven tot een minimum te beperken?” (Gemeente Arnhem, 2024a). Om dit proces zo goed mogelijk te laten verlopen was een representatieve groep vereist van de gemeente Arnhem. De gemeente Arnhem heeft 10.000 mensen ingeloot en hebben een brief naar hen gestuurd. Vervolgens heeft er een tweede lotingsronde plaatsgevonden waaruit 631 mensen zijn meegenomen. Deze loting vond plaats op basis van geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en wijk. De tweede loting is gedaan op basis van een gestratificeerde steekproef (Gemeente Arnhem, 2024a). Na deze tweede ronde is er een goede representatieve groep gevonden op basis van de eerdergenoemde kenmerken.

4.1.1 Sub vraag 1:

Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?

Om deze sub vraag te beantwoorden wordt er per individuele barrière uitgelegd waar de gemeente tegenaan liep. De eerste barrière die genoemd wordt is de taalbarrière.

Momentum, het consultancybureau dat het adviesrapport heeft geschreven, heeft advies gegeven op basis van reacties van deelnemers aan het burgerberaad. Advies 1.1 en 6.1 gaan onder andere over taalbarrières. Hierin wordt aangegeven dat de informatie moet worden weergegeven in verschillende talen en daarbij ook beeldtaal wordt gebruikt. De informatie moet duidelijk zijn en worden weergegeven door bijvoorbeeld posters en video's (Gemeente

Arnhem, 2024a). De inwoners van Arnhem komen voor 66,2% uit Nederland. Daarnaast is er een redelijk percentage, namelijk 21%, van de inwoners die van buiten Europa komen (BRP, 2025). Hierdoor mag je dus aannemen dat er een relevante groep is die de Nederlandse taal niet volledig machtig is in Arnhem. Dit kan ervoor zorgen dat er taalbarrières optreden gedurende het burgerberaad. Dit wordt ook benoemd in advies 6.1 waarbij diversiteit in wijken wordt benoemd en de daarbij behorende verschillende talen die gesproken worden. Er wordt ook geadviseerd om hulpmiddelen te gebruiken om dingen makkelijk en in meerdere talen uit te leggen, dit heeft de gemeente proberen te doen door visuals en tolken te gebruiken (Gemeente Arnhem, 2024a).

Naast taalbarrières zijn er ook digitale barrières die overwonnen moesten worden. In de adviezen van het rapport wordt specifiek benoemd dat informatie ook fysiek gepresenteerd moet worden voor mensen die online niet goed overweg kunnen (Gemeente Arnhem, 2024a). Volgens het BPR (2025) behoort 44,8% van de bevolking in Arnhem tot de leeftijdsgroep van 60 jaar en ouder. Dit impliceert een aanzienlijke kans dat binnen deze groep een deel van de mensen minder vaardig is in het omgaan met digitale technologieën en online toepassingen. Daarbij kan ook het advies over talen indirect gezien worden als een digitale barrière. In het rapport wordt namelijk geadviseerd om informatie die op de website staat te presenteren in andere talen en beeldtaal. Dit kan erop wijzen dat mensen ook slecht overweg kunnen met websites of apps.

Bij het burgerberaad in Arnhem kwam eveneens een kennis barrière onder de deelnemers tot uiting. In 2023 is de gemeenteraad van Arnhem geïnformeerd over wat een burgerberaad inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. Dit duidt erop dat binnen de gemeente zelf al een kennis barrière was in het begin. Dit blijkt ook uit raadsbrieven die geschreven zijn na het burgerberaad. Zo werd er in september 2024 gesproken over het ‘afgeronde’ burgerberaad over afval. Dit is echter onjuist omdat toen alleen de adviezen van de

deelnemers gepresenteerd waren, nog niet de implementatie of een plan van de aangenomen adviezen (Melis & Vijlder, 2024). Naast kennis over het burgerberaad als begrip, was er ook een kennis barrière over het onderwerp inhoudelijk. Veel deelnemers wisten weinig tot niks over het onderwerp afval en konden daardoor terughoudend zijn (Melis & Vijlder, 2024). Het opstellen van adviezen bleek ook een vaardigheid die niet iedere deelnemer machtig was. In het adviesrapport wordt ook gesteld dat betere en duidelijkere informatie nodig is. Dit duidt erop dat mensen graag meer informatie tot hun beschikking willen hebben dan ze voorheen hadden. Bij het burgerberaad is er ook een verschil in algemeen kennisniveau geconstateerd. In het rapport wordt gesteld dat dit onder andere komt omdat een groep deelnemers praktisch en een groep deelnemers theoretisch geschoold zijn (Gemeente Arnhem, 2024a). Daarbij gaf 94% van de deelnemers aan dat de informatie die ze gekregen hebben ‘nuttig’ was, ook dit duidt erop dat er voor het begin van het burgerberaad een inhoudelijke kennis barrière was onder deelnemers.

De laatste barrière van de theorie, tijdgebrek, was ook aan de orde gedurende het burgerberaad. Deelnemers gaven aan dat ze belemmeringen zagen in de tijden voor het burgerberaad. Dit ging bijvoorbeeld over ouders met kinderen die sportverplichtingen hadden of ondernemers die in weekenden werken (Melis & Vijlder, 2024). Ondanks deze voorbeelden is deze barrière toch het minst naar voor gekomen. Dit komt waarschijnlijk omdat mensen vooraf wisten wat de tijden waren en op basis daarvan ook hun aanwezigheid hebben toegezegd. Dit neemt niet weg dat uiteindelijk toch mensen niet zijn komen opdagen. Van de mensen die naderhand bereikt zijn geworden liepen de redenen van afzeggen uiteen maar werd mantelzorg wel als voorbeeld gegeven (Gemeente Arnhem, 2024a). Dit betekent dus dat deze mensen ook tijdgebrek hebben ervaren voor het burgerberaad.

Buiten de barrières uit de theorie is er ook een barrière geconstateerd daarbuiten. Gedurende het burgerberaad hebben mensen ervaren dat ze niet genoeg aan het woord

kwamen. Vooraf is bepaald in de randvoorwaarden dat mensen de dialoog aan moesten gaan en evenredig het woord zouden krijgen. Deelnemers hadden het soms toch moeilijk om hun mening goed te uiten en hun punten naar voren te laten komen (Gemeente Arnhem, 2024a). Daarbij gaf de statische setting bij sommige bijeenkomsten niet iedereen een even vrij gevoel om zich uit te drukken (Melis & Vijlder, 2024).

Voor de gemeente Arnhem kan de sub vraag “Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?” nu beantwoord worden. De gemeente Arnhem heeft de vier individuele barrières uit de theorie alle vier ervaren. Niet alle barrières zijn echter op hetzelfde niveau ervaren. De grootste barrières voor het burgerberaad in Arnhem waren de taalvaardigheid en de kennisoverdracht. Online-vaardigheden en tijdgebrek waren ook barrières die benoemd werden maar deze waren in mindere mate een probleem voor de deelnemers. Daarnaast is er ook nog een andere barrière vastgesteld, namelijk uitende vaardigheden. Deze waren niet aan de taal gerelateerd maar aan de manier van uiten. Sommige mensen waren hier minder goed in dan anderen. Bij de volgende sub vraag zal meer ingegaan worden hoe deze barrières verholpen zijn tijdens het participatieproces.

4.1.2 Sub vraag 2:

Welke hybride participatiemethoden worden door gemeenten gebruikt om deze barrières te verminderen en hoe effectief zijn deze?

Voor de tweede sub vraag is er gekeken naar de maatregelen die er genomen zijn om de barrières te overwinnen. Daarbij is er ook gekeken naar het gebruik ervan en hoe dit door deelnemers werd ervaren. Eerst wordt kort toegelicht hoe de deelnemers geworven zijn en vervolgens zullen de gebruikte methoden om barrières te verminderen per barrière toegelicht worden.

Om aandacht te vragen voor het burgerberaad in Arnhem is er een wervingscampagne geweest. Hierbij is gebruik gemaakt van online middelen zoals berichten op de website en sociale mediakanalen maar ook van fysieke communicatiemanieren zoals posters en (wijk)kranten. Daarbij zijn er posters en informatie opgehangen bij wijkcentra, moskeeën en maatschappelijke accommodaties. In deze campagne werd duidelijk gemaakt dat een burgerberaad zou plaatsvinden en dat mensen een uitnodiging konden verwachten (Gemeente Arnhem, 2024a). Nadat de uitnodigingen verstuurd waren (10.000 stuks), hebben 732 mensen gereageerd. Dit is hoger dan bij veel andere burgerberaden en kan daardoor gezien worden als een succes. Na 2 lotingen is er een representatieve groep van 161 deelnemers geselecteerd die het burgerberaad ingegaan zijn, 136 ingelote deelnemers hebben uiteindelijk daadwerkelijk meegedaan. Deze deelnemers zijn geografisch representatief en door controlevariabelen voldoende gespreid (Gemeente Arnhem, 2024a).

Gedurende het burgerberaad zijn er verschillende maatregelen genomen om deelnemers ook betrokken te houden bij het proces. Mensen die de Nederlandse taal niet machtig waren konden een zogenaamde ‘taalbuddy’ meenemen, hiervan heeft één deelnemer gebruik van gemaakt. Als dit niet mogelijk was werd er door de gemeente een tolk geregeld, vijf deelnemers hebben gebruik gemaakt van een tolk. De benodigde informatie voor de bijeenkomsten zijn vooraf door tolken vertaald waardoor iedereen de informatie goed tot zich kon nemen (Gemeente Arnhem, 2024a). Deze maatregelen zijn door deelnemers wel als prettig ervaren en hebben geholpen om hen mee te laten doen (Melis & Vijlder, 2024).

Gedurende het burgerberaad zijn verschillende online tools gebruikt, voor zowel kennis verspreiding als voor bijvoorbeeld stemmingen gedurende het beraad. Zoals eerder aangegeven zijn de uitnodigingen fysiek bij mensen thuisgestuurd en de wervingscampagne zowel online als offline verspreid. Daarnaast was er tijdens het beraad ook informatie online beschikbaar maar werd de belangrijke informatie die voor iedereen beschikbaar moest zijn

ook op papier uitgedeeld. Tijdens de extra schrijfavond was er ook de mogelijkheid om deze online bij te wonen maar ook voor mensen om naar het stadshuis te komen en daar te schrijven. Dit zorgde ervoor dat er alsnog een grote opkomst was. Voor de stemmingen gedurende de bijeenkomsten zijn er online tools gebruikt zoals Mentimeter (Gemeente Arnhem, 2024a). Het is niet bekend of mensen zonder digitale vaardigheden hieraan hebben kunnen deelnemen. Aan de andere kant was dit gedurende fysieke bijeenkomsten en is het aannemelijk dat iedereen heeft kunnen stemmen, al dan niet met hulp. Daarbij waren er ook experts zowel online aanwezig als op locatie. Dit gaf iedereen de mogelijkheid om vragen te stellen en informatie te winnen die nodig was.

De kennis barrière is voor een groot deel verlaagd zowel voor als tijdens het burgerberaad. De gemeente Arnhem heeft mensen veel informatie gegeven over het beraad in de voorbereiding op hun sociale mediakanalen en bij lokale sociale gelegenheden. Daarnaast is de gemeenteraad zelf ook op de hoogte gesteld van de mogelijkheden van een burgerberaad tijdens een extra bijeenkomst in 2023 (Gemeente Arnhem, 2024a). Tijdens de bijeenkomsten heeft de gemeente verschillende experts ingeschakeld die ervoor zorgden dat mensen vragen konden stellen en om uit te wijden op bepaalde onderwerpen. Na elke sessie werd alle informatie op een online platform geüpload dat alleen bereikbaar was voor deelnemers. Hierdoor konden mensen thuis nog eens rustig door de informatie heen gaan als ze iets gemist hadden. Omdat er maar vier bijeenkomsten waren was de informatiedichtheid zeer groot. Dit is door sommige deelnemers als teveel ervaren en moeilijk verwerkbaar (Melis & Vijlder, 2024). De gegeven informatie gedurende het burgerberaad is gedaan door een externe organisatie waardoor er geen tot weinig politieke vooroordelen van de gemeente Arnhem in de informatie zat. Onder de deelnemers was sprake van een verschil in kennisniveau, in algemene zin en specifiek op het gebied afval. Alle deelnemers hebben echter dezelfde informatie gekregen waardoor de kloof niet groter is geworden vanaf het begin (Gemeente

Arnhem, 2024a). Toch is het niet uit te sluiten dat er alsnog een kennis kloof aanwezig was omdat de vragen aan experts en het gebruik van de online omgeving wel aan eenieder was.

Als laatst, heeft de gemeente Arnhem er ook zoveel mogelijk aan gedaan dat iedereen zich kon uiten. Zo is er een vertrouwenspersoon ingesteld waar deelnemers zich konden melden bij onveilige situaties of als zij zich niet konden uiten zoals gewild. Hoeveel mensen hier gebruik van hebben gemaakt is niet duidelijk omdat deze persoon niet bekend mocht maken of deelnemers daadwerkelijk gebruik ervan hebben gemaakt in verband met privacy (Gemeente Arnhem, 2024a). Daarnaast zijn er bij de bijeenkomsten gespreksbegeleiders toegekend zodat iedereen aan het woord kon komen en hun mening konden uiten. Dit heeft over het algemeen goed gewerkt al waren de gespreksbegeleiders soms niet helemaal op de hoogte wat hun taak precies was (Melis & Vijlder, 2024).

Concluderend heeft de gemeente Arnhem verschillende hybride methoden toegepast om barrières voor deelname aan het burgerberaad te verminderen. Door inzet van een uitgebreide wervingscampagne, zowel online als offline, werd een relatief hoge respons bereikt. Praktische ondersteuning zoals het inzetten van tolken en taalbuddies werd door deelnemers positief ervaren en verhoogde hun betrokkenheid. Online hulpmiddelen als stemtools en digitale platforms werden gecombineerd met fysieke bijeenkomsten waardoor deelname toegankelijk bleef. Het is alleen onduidelijk hoe effectief dit was voor deelnemers met beperkte digitale vaardigheden. Hoewel de kennisbarrière aanzienlijk werd verlaagd door intensieve informatievoorziening en deskundigeninbreng, ervoeren enkele deelnemers de informatiedichtheid als overweldigend. Tot slot werden maatregelen zoals het aanstellen van vertrouwenspersonen en gespreksbegeleiders ingezet om participanten zich veilig en gehoord te laten voelen, wat grotendeels succesvol was, ondanks enkele verbeterpunten.

4.2 Case 2: Schagen

In 2024 heeft Schagen een burgerberaad gehouden met als thema ‘Hoe ziet een leefbare gemeente Schagen er in de toekomst uit?’. Dit burgerberaad bestond uit 5 fysieke bijeenkomsten en 4 onlinebijeenkomsten. De eerste bijeenkomst vond plaats op 16 maart en de laatste bijeenkomst op 22 juni. De gemeente Schagen heeft de organisatie overgelaten de stichting G1000. De G1000 is een onafhankelijke stichting die verschillende burgerberaden hebben georganiseerd door heel Nederland. Doordat zij zonder winstoogmerk opereren kunnen zij een onafhankelijk burgerberaad organiseren dat daadwerkelijk gefocust is op deelnemers in plaats van de belangen van de gemeente Schagen. Aan het burgerberaad in Schagen hebben 320 mensen deelgenomen. De verdeling was 200 inwoners, 40 werkgevers, 40 ambtenaren en politici en 40 vrijdenkers (G1000, 2024a). Deelnemers zijn toegelaten tot het burgerberaad door middel van loting. De gemeente Schagen heeft 10.000 uitnodigingen gestuurd waar mensen op konden reageren. De loting was in twee fases waarbij eerst 10.000 uitnodigen zijn verstuurd en in de tweede ronde is er een zo representatief mogelijke groep geloot uit de reacties op de uitnodigingen. Het burgerberaad was zo ingedeeld dat bij de eerste bijeenkomst de agenda bepaald werd en bij de laatste bijeenkomst werd gestemd op de gemaakte voorstellen. In de bijeenkomsten daartussen (3 fysiek en 4 online) is er gewerkt aan de voorstellen van de laatste bijeenkomst (G1000, 2024b).

4.2.1 Sub vraag 1:

Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?

De gemeente Schagen heeft voorafgaan aan het burgerberaad een oriënterende bijeenkomst gehouden om te kijken of zij dingen over het hoofd hadden gezien. Hierbij hebben ze ook aan deelnemers gevraagd of er problemen waren met de taal. Ze hebben

verzocht om dit van tevoren aan te geven. Niemand had zich gemeld en is de organisatie ervan uitgegaan dat deze barrière ook niet van toepassing was. Bij de eerste bijeenkomst bleek echter dat er toch een deelnemer de taal niet machtig was. Buiten deze deelnemer verstond iedereen de taal en was iedereen de taal machtig genoeg om het burgerberaad goed te volgen. De mensen die de taal niet volledig machtig waren zagen dit ook als een kans om hun talen kennis te verbeteren en zagen dit niet als barrière (Respondent 1, 2025). Het is te verwachten dat mensen geen probleem hebben met de taal. Binnen de gemeente Schagen heeft 86% geen migratieachtergrond en komt maar 7,9% van de migranten van buiten Europa (CBS, 2024a). Hierdoor is het dus aannemelijk dat een groot gedeelte van de mensen de taal machtig is.

De gemeente was voorbereid op barrières betreffende digitale vaardigheden, 33,4% van de populatie van de gemeente Schagen is namelijk 60 jaar of ouder (CBS, 2025b). Het burgerberaad bestond uit onder meer drie onlinebijeenkomsten, dit zouden er vier zijn maar de laatste bleek niet nodig. Deze ‘Zoom’ bijeenkomsten waren bedoeld om feedback te geven voor de groepen onderling. Schagen is een rap vergrijzende gemeente en is ervanuit gegaan dat sommige mensen geen goede onlinevaardigheden hadden. Een voorbeeld hiervan is een 97-jarige man die geen computer thuis had. Daarnaast hebben mensen hun digitale problemen kunnen aangeven tijdens de bijeenkomsten. Dit hebben een aantal deelnemers ook gedaan (Respondent 1, 2025).

Tijdsbeperkingen zijn door gemeente Schagen ook erkend als grote barrière. Deze barrière was vooral verwacht bij groepen zoals jongeren, werkenden en ouders met kinderen. Hierbij hebben ze vooral gekeken naar mensen die ploegen werken, weekendbanen hebben en studenten. Bij deze laatste doelgroep werd vooral verwacht dat zij sociale activiteiten of werk hadden gedurende de bijeenkomsten. Daarbij was de gemeente zich ervan bewust dat het een “forse tijdsinverstering” waarbij mensen 2 volle weekenddagen opgeven en drie

avonden. Daarbij zagen ze in dat het persoon afhankelijk is hoeveel tijd je daadwerkelijk kwijt bent omdat mensen ook buiten de bijeenkomsten om aan de adviezen zouden kunnen werken. De gemeente was zich ervan bewust dat dit wel iets vraagt van mensen en dus een barrière tot deelname kan veroorzaken (Respondent 1, 2025). Naast de voorziene barrières waren er ook een aantal onvoorziene barrières betreffende tijdsgebrek. Zo hebben mensen aangegeven dat ze bijvoorbeeld moesten verhuizen, ziek waren of moesten zorgen voor naasten waardoor ze geen tijd hadden om het burgerberaad bij te wonen (Respondent 1, 2025).

De gemeente Schagen was zich bewust dat er een kennis barrière op zou kunnen treden. Zo ging de gemeente ervan uit dat mensen niet goed wisten wat een burgerberaad in zou houden. Daarom hebben ze mensen zo goed mogelijk te informeren over wat een burgerberaad precies inhoudt. Daarnaast hebben ze ook ingeschat mensen inhoudelijk over het thema ook niet al te veel zouden weten. Aan de andere kant was het thema wel zo breed dat iedereen er een mening over kon vormen. Dit is dan ook een leerpunt geweest van de gemeente. Een te breed onderwerp zorgt ervoor dat de adviezen ook niet heel gericht zijn (Respondent 1, 2025). Wat betreft kennis houdt dat in dat er ook een verschil was tussen deelnemers. Dit lag waarschijnlijk wel ook aan de inzet per deelnemer. Sommige deelnemers hadden beperkte voorafgaande kennis over hun rol, het proces en de implicaties van deelname, wat potentieel hun betrokkenheid en continuïteit kon beïnvloeden.

Net als bij het burgerberaad in Arnhem, was er ook hier een barrière wat betreft het uiten van meningen. Gedurende het burgerberaad waren er mensen die zich overstemd voelden en uiteindelijk niet de bijdrage hebben gehad die wel gewenst was. Deze barrière was van tevoren niet per se verwacht maar is gedurende het proces wel gebleken daar te zijn (Respondent 1, 2025).

De gemeente Schagen heeft voorafgaand aan het burgerberaad verschillende mogelijke barrières in kaart gebracht. Op het gebied van taal werd vooraf geïnventariseerd of deelnemers hiermee moeite hadden. In eerste instantie leek dit niet het geval maar tijdens de eerste bijeenkomst bleek dat één deelnemer de taal toch niet goed beheerste. Wat betreft digitale vaardigheden werd rekening gehouden met de relatief hoge leeftijd van veel inwoners. Vooral oudere deelnemers hadden moeite met de online-bijeenkomsten. Er waren ouderen die geen computer hadden of waren er mensen die tijdens het burgerberaad niet mee konden met de online-onderdelen. Tijdsbeperkingen bleken een aanzienlijke drempel, met name voor jongeren, werkenden en mantelzorgers. Daarnaast speelden onverwachte omstandigheden zoals ziekte, verhuizing of zorgtaken een rol bij het afhaken van deelnemers. Ook op het gebied van kennis was er enkele barrières. Deelnemers hadden verschillende niveaus van voorkennis en betrokkenheid. Het brede thema maakte het bovendien lastig om tot gerichte adviezen te komen. Tot slot kwam tijdens het beraad naar voren dat sommige deelnemers moeite hadden om hun mening te uiten en zich overstemd voelden. Dit werd vooraf niet als barrière gezien.

4.2.2 Sub vraag 2:

Welke hybride participatiemethoden worden door gemeenten gebruikt om deze barrières te verminderen en hoe effectief zijn deze?

Ondanks dat er niet echt verwacht werd dat er een taalbarrière zou zijn, zijn hier toch enkele maatregelen voor genomen. Zoals eerder benoemd is er vooraf een bijeenkomst geweest waar mensen konden aangeven of ze een tolk nodig hadden. Niemand heeft zich toen gemeld waardoor er ook geen tolk is ingeschakeld. Het gebruik van een tolk was wel vooraf bedacht om deze barrière te verminderen. Tijdens de eerste bijeenkomst bleek dat er toch een deelnemer was die de Nederlandse taal niet machtig was. Deze deelnemer was wel de

Engelse taal machtig en dus hebben medewerkers van de gemeente ter plekke de stof vertaald naar Engels. Dit ging goed en deze persoon heeft de rest van het burgerberaad goed mee kunnen doen. De gemeente heeft ook gedacht aan koptelefoons om de presentaties te volgen maar dit bleek niet nodig (Respondent 1, 2025).

Tijdens het burgerberaad heeft de gemeente regelmatig gebruik gemaakt van online tools. Zo waren er een aantal bijeenkomsten die volledig online via Zoom zijn gehouden. Deze sessies zijn bewust laagdrempelig gehouden om iedereen erbij te kunnen betrekken. Deze bijeenkomsten waren in groepsverband waardoor mensen die niet deel konden nemen later bijgepraat konden worden door groepsgenoten. Tijdens de fysieke bijeenkomsten zijn ook digitale hulpmiddelen gebruikt zoals tablets en smartphones. De gemeente had voorzien dat dit een barrière voor deelnemers kon veroorzaken en hebben daarom trainingen gegeven. Voordat het burgerberaad begon heeft de gemeente een aantal avonden georganiseerd waarbij mensen die digitaal niet vaardig genoeg waren hier kennis konden bijspijkeren. Verschillende deelnemers hebben hier gebruik van gemaakt waardoor zij beter konden meedoen tijdens de bijeenkomsten. Mensen moesten zich ook aanmelden voor de bijeenkomsten door middel van het gebruik van een pasje, ook hier werden deelnemers in geïnstrueerd. Ondanks de trainingen waren er tijdens de bijeenkomsten toch wat problemen met digitale methoden maar ook dit had de gemeente voorzien. Mensen die geen smartphone bezaten kregen er een van de gemeente tijdens de bijeenkomsten. Daarbij hielpen deelnemers elkaar ook onderling waardoor er uiteindelijk geen grote barrière is ontstaan op het gebied van digitale vaardigheden (Respondent 1, 2025).

De gemeente Schagen heeft geprobeerd om het deelnemers zo makkelijk mogelijk te maken om mee te doen aan het burgerberaad. De bijeenkomsten hebben bewust op donderdagavond en zaterdag plaatsgevonden omdat dit vaak de tijden zijn waarop de meeste mensen beschikbaar zijn. De gemeente heeft ook aangeboden om kinderopvang te regelen

maar hier heeft niemand gebruik van gemaakt. Een maatregel die vooral bij jongeren veel effect heeft gehad is de financiële vergoeding. Iedere deelnemer had recht op €50 per bijgewoonde sessie. Deze maatregel is ook genomen om mensen die normaal werken op zaterdag erbij te betrekken. Hierdoor zijn vooral jongeren erbij gebleven al was het toch moeilijk om deze doelgroep er altijd bij te houden. Om deze groep erbij te houden is er ook elke keer contact geweest via whatsapp om te vragen of ze erbij zouden zijn. Dit heeft veel effect gehad omdat hierdoor toch veel jongeren gekomen zijn door deze berichten. Verder heeft de gemeente ook gezorgd voor goede catering en carpoolmogelijkheden waardoor mensen alleen tijd moesten vrij maken en verder geen omkijken hadden. Dit heeft goed gewerkt en hier hebben deelnemers ook gebruik van gemaakt (Respondent 1, 2025).

Om mensen op de hoogte te brengen van het burgerberaad is er een uitgebreide wervingscampagne vooraf gegaan aan het burgerberaad. Tijdens deze campagne heeft de gemeentemiddelen zoals de krant, huisartsenposten, sociale media en andere sociale- en zorginstanties. Dit om een zo breed mogelijk publiek te informeren. Vervolgens hebben 10.000 inwoners een persoonlijke brief gekregen om zich op te geven voor het burgerberaad. Nadat de persoonlijke uitnodigingen zijn verstuurd was er een speciaal telefoonnummer om te bellen bij vragen. Dit bleek een zeer effectieve methode omdat veel mensen hier gebruik van gemaakt hebben om vragen te stellen. Voor de uitgelote deelnemers is daarna ook een informatieboekje verstuurd over het onderwerp leefbaarheid. Door dit allemaal persoonlijk te versturen hebben veel mensen gereageerd en is de informatie niet bij het oud papier beland. Dit heeft ervoor gezorgd dat er een uiterst representatieve groep deelnemers uit de gemeente hebben deelgenomen (Respondent 1, 2025). Mensen zijn vooraf goed op de hoogte gesteld wat betreft het proces en hebben ook basisinformatie gekregen over het onderwerp. Tijdens een van de bijeenkomsten zijn er ook experts langsgekomen die alle vragen beantwoordden van de deelnemers. Achter gezien bleek één dag voor de experts te weinig en zal bij een

volgend beraad worden gekozen om de experts meer bijeenkomsten bij te laten wonen (Respondent 1, 2025).

Het uiten van meningen en het bijdragen aan de adviezen zou voor iedereen evenveel moeten gelden. Hiervoor waren gesprekleiders aangesteld die daarvoor ook speciale training hadden gekregen van de gemeente. Deze training ging over het maken van notulen en het leiden van het gesprek. Deze maatregel bleek achter niet heel effectief en zal er voor een volgend burgerberaad gekozen worden voor gespreksbegeleiders die ook iedereen aan het woord laat en niet alleen de onderwerpen bepaalt (Respondent 1, 2025).

Concluderend, de gemeente Schagen heeft verschillende hybride participatiemethoden ingezet om deelname aan het burgerberaad te vergemakkelijken. Voor de taalbarrière had de gemeente aan tolken gedacht maar deze bleken niet nodig. Toen bleek dat één deelnemer geen Nederlands sprak is het gesprek ter plekke vertaald naar het Engels, wat effectief bleek. Om digitale drempels te verlagen zijn trainingen aangeboden en is ondersteuning geboden tijdens bijeenkomsten. Waar nodig stelde de gemeente apparaten beschikbaar en ook hielpen deelnemers elkaar bij moeilijkheden. Tijdsbesteding werd verlicht door bijeenkomsten op gunstige tijdstippen te plannen en deelnemers een vergoeding van €50 per sessie te bieden. Met name jongeren werden zo gestimuleerd om deel te nemen. Via WhatsApp-berichten bleef de gemeente actief in contact met hen. Daarnaast werden voorzieningen zoals kinderopvang, catering en carpoolmogelijkheden aangeboden. De wervingscampagne was breed en persoonlijk opgezet, wat leidde tot veel respons en een representatieve groep deelnemers. Informatieverstrekking vooraf gebeurde via brieven en informatieboekjes, en tijdens het beraad waren er experts aanwezig, al bleek één expert dag achteraf te beperkt. Om de meningsuiting te stimuleren zijn gespreksleiders ingezet, maar hun effectiviteit was beperkt. In de toekomst wil men hiervoor meer geschikte gespreksbegeleiders inzetten.

4.3 Case 3: Texel

De gemeente Texel heeft in 2024 een inwonersberaad georganiseerd bestaande uit zes bijeenkomsten. De gemeente heeft besloten om het een inwonersberaad te noemen maar de uitvoering komt grotendeels neer op een burgerberaad zoals eerder beschreven. Voor de organisatie heeft de gemeente Bureau Burgerberaad ingeschakeld. Zij begeleiden het proces en zorgen ervoor dat het goed verloopt. Voor dit beraad is er geen gebruik gemaakt van online-bijeenkomsten en zijn er drie bijeenkomsten op donderdag en drie bijeenkomsten op zaterdag. Het onderwerp is energie op Texel, waarbij de vraag ‘Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie, op de korte (tot 2035) en op de langere termijn (2050)?’ centraal staat. Aan het inwonersberaad zijn na de lotingen 86 deelnemers begonnen (Gemeente Texel, 2024a).

4.3.1 Sub vraag 1:

Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?

De gemeente Texel heeft vooraf een inschatting gedaan over hoe groot de taalbarrière zou zijn. Tijdens de werving is er langsgegaan bij anderstaligen scholen en clubs. Hierbij hebben ze duidelijk gemaakt wat het beraad inhoudt en of zij dit kunnen overbrengen aan de mensen op deze scholen. De gemeente Texel kent maar weinig anderstaligen en daardoor werd deze barrière ook niet al te groot geacht. Buiten de inschatting bij de scholen is er dus ook niet veel bij stilgestaan (Respondent 2, 2025).

De gemeente Texel heeft ervoor gekozen om geen online-bijeenkomsten te houden en daardoor deze barrière te vermijden. Bij eerdere participatie evenementen is dit slecht bevallen en zag je met name bij praktisch opgeleide deelnemers dat zij hier hinder van ervoeren. In de communicatie is er wel rekening gehouden met eventuele ouderen die geen

digitale middelen ter beschikking hadden. Deze barrière is dus eigenlijk niet van toepassing omdat hier vooraf ingeschat werd dat deze barrière voor veel zou kunnen zorgen als online tools wel gebruikt werden (Respondent 2, 2025).

De gemeente Texel heeft rekening gehouden met het tijdgebrek dat sommige deelnemers zouden kunnen ervaren. Van de 12.000 inwoners boven de 16 zijn er 4000 ingeschreven bij de KvK. Het eiland draait vooral om toerisme en daar is dan ook rekening mee gehouden. Uiteindelijk is gekozen om de donderdagavond en zaterdag te gebruiken voor het beraad omdat de meeste mensen dan beschikbaar zijn. Op de 12.000 uitnodigingen die verstuurd waren zijn er maar 236 reacties gekomen (Respondent 2, 2025). Dit zal deels te verklaren zijn door de drukke agenda van ondernemers en hun werknemers.

De gemeente Texel ging er vooraf vanuit dat veel mensen niet genoeg kennis hadden over de energietransitie voor het eiland. Dit bleek ook gedurende de bijeenkomsten maar mensen waren zeer enthousiast om erover te leren. Deelnemers waren teleurgesteld over de magere kennis waarover zij beschikten en waren bang dat ze daardoor niet goed mee konden doen met het inwonersberaad. Tijdens het inwonersberaad bleek ook dat experts elkaar tegenspraken, met name op het gebied van urgentie van de energietransitie. Dit zorgde ervoor dat deelnemers onzeker werden en daardoor dus een kennis barrière ontstond (Respondent 2, 2025).

Een barrière die niet in de theorie naar voren is gekomen maar wel van toepassing was in Texel is een imagoprobleem van de gemeente. Inwoners van Texel hadden geen goede band met de gemeente wat betreft participatie wat veel mensen ervan weerhield om deel te nemen aan het inwonersberaad. Daarnaast waren ook hier weer mensen die overstemd werden door anderen. Deze barrière is echter niet vooraf erkend en leek ook geen grote impact te hebben op de inhoud.

4.3.2 Sub vraag 2:

Welke hybride participatiemethoden worden door gemeenten gebruikt om deze barrières te verminderen en hoe effectief zijn deze?

Om de taalbarrière te overkomen heeft de gemeente Texel de informatie voor het burgerberaad laten vertalen en aangeboden bij anderstaligen scholen. Daarnaast hadden ze tolken aangeboden voor tijdens het inwonersberaad. Uiteindelijk was er één deelnemer die geen Nederlands sprak, een Syrische jonge vrouw, die haar eigen tolk heeft meegenomen. Dit bleek heel effectief omdat ze veel inbreng heeft gehad en door middel van de tolk ook haar bijdrage heeft kunnen doen aan het beraad (Respondent 2, 2025).

Er waren geen online-bijeenkomsten maar tijdens de fysieke bijeenkomsten zijn wel online tools gebruikt zoals microsoft forms en Mentimeter. Dit heeft geen barrière opgeleverd omdat er ook genoeg begeleiders waren die digitaal minder vaardige mensen bijstonden als ze moeite hadden met de tools. Deze tools zijn ook beperkt gebleven waardoor niemand is afgehaakt vanwege slechte onlinevaardigheden. Bij het uitnodigen en informeren van inwoners zijn naar mensen zonder email fysieke brieven gestuurd. Bij mensen die alsnog niet helemaal bij waren met informatie is één op één begeleiding geboden tijdens de bijeenkomsten (Respondent 2, 2025).

Om tijdgebrek een zo minimale barrière te laten vormen hebben de organisatoren gekozen om op donderdagavond en zaterdag de bijeenkomsten te houden. Hierbij werd ook eten en dergelijke inbegrepen bij de sessies zodat mensen na hun werk gewoon naar deze bijeenkomsten konden gaan. Om tijd vrij te maken is ook kinderopvang aangeboden maar hier is geen gebruik van gemaakt (Respondent 2, 2025). Er is ook een financiële vergoeding van €50 er bijeenkomst geboden om eventueel inkomensverlies te verminderen en daardoor tijd vrij te kunnen maken. Het is niet helemaal duidelijk hoe effectief dit was maar er is wel gebruik van gemaakt door deelnemers. De tijdsvakken waren matig effectief als het gaat om

initiële respons maar mensen die op de uitnodiging waren ingegaan en ingeloot waren in de tweede ronde hebben het burgerberaad wel afgemaakt.

De gemeente heeft een wervingscampagne opgezet door mensen te informeren via sociale media, de krant en buurtorganisaties. Daarbij is er ook een bijeenkomst geweest waarbij precies uitgelegd werd wat een inwonersberaad inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. Bij de middelbare school is er een speciale les geweest over het inwonersberaad voor kinderen van 16 jaar en ouder. Dit had ook impact op ouders die via hun kinderen over het beraad gehoord hebben. Een van de deelnemers heeft ook specifiek benoemd dat ze meegedaan heeft doordat haar dochter er thuis over verteld had. Over het inwonersberaad inhoudelijk heeft de gemeente heel erg geprobeerd duidelijk te maken dat er geen expertise op het gebied van energie vereist was. De eerste twee bijeenkomsten stonden in het belang van informatieverstrekking en hier hebben keynote speakers gesproken en waren er experts om vragen aan te stellen. De kennis barrière is niet helemaal verholpen worden omdat mensen nog steeds onzeker waren over de magere kennis. Veel deelnemers hebben aangegeven meer informatie van experts te verlangen (Respondent 2, 2025).

Tijdens de bijeenkomsten is er gebruik gemaakt van gespreksbegeleiders waardoor iedereen aan het woord is geweest. Zij hebben ervoor gezorgd dat iedereen heeft kunnen zeggen wat ze wilden en dat de gesprekken goed verliepen. Het probleem van het imago heeft gedeeltelijk gezorgd voor een lage respons van inwoners en hier viel weinig aan te doen buiten de goede informatie te geven. Deze barrière is wel verminderd en mensen hebben aangegeven na het inwonersberaad meer vertrouwen te hebben gekregen in de lokale politiek. Ondanks de relatief lage respons is er wel een representatieve groep komen opdagen. Texel is een 'ons kent ons' eiland en toch zijn er deelnemers over het hele eiland deelgenomen (Respondent 2, 2025)

De gemeente Texel heeft verschillende hybride methoden ingezet om deelname aan het inwonersberaad toegankelijk te maken. Informatie is vertaald en verspreid via anderstalige scholen en er zijn tolken aangeboden. Eén deelnemer sprak uiteindelijk geen Nederlands en bracht zelf een tolk mee, wat goed werkte. Hoewel er geen online-bijeenkomsten waren werden digitale tools zoals Mentimeter gebruikt, met ondersteuning voor wie daar moeite mee had. Fysieke uitnodigingen en één-op-één begeleiding boden extra ondersteuning. Tijdgebrek werd aangepakt door bijeenkomsten te plannen op donderdagavonden en zaterdag met eten en een vergoeding van €50 per keer. Kinderopvang was beschikbaar, maar werd niet gebruikt. Voor de werving zijn diverse kanalen ingezet, inclusief een les op de middelbare school, wat indirect ouders wist te bereiken. De kennisbarrière bleef deels bestaan ondanks expertsessies omdat sommige deelnemers zich onzeker voelden. Dankzij goede gespreksbegeleiders voelde iedereen zich gehoord. Ondanks lage respons was de groep representatief en heeft het proces bijgedragen aan vertrouwen in de lokale politiek.

4.4 Case 4: Heerlen

In het januari 2025 is een burgerberaad in Heerlen begonnen waar de vraag ‘Hoe zorgen we ervoor dat de gemeente Heerlen voor iedereen een fijne plek is om te leven?’ centraal stond. Meer dan 110 Heerlenaren hebben deelgenomen aan het burgerberaad. Het burgerberaad is georganiseerd door de G1000 en bestaat uit 5 fysieke bijeenkomsten. Bij dit burgerberaad is ervoor gekozen om geen online-bijeenkomsten te houden (Gemeente Heerlen, 2025). De gemeente heeft vooraf wel aan de mensen in Heerlen gevraagd over welk onderwerp zij een burgerberaad over wilden houden. Hierdoor voelden mensen zich beter betrokken bij het onderwerp (Gemeente Heerlen, 2023).

4.4.1 Sub vraag 1:

Welke individuele barrières ervaren gemeenten als de grootste obstakels voor inclusieve deelname in lokale participatieprocessen?

De gemeente Heerlen heeft een communicatieplan opgezet om mensen te informeren over het burgerberaad. Hierbij werd ook gekeken naar eventuele barrières voor deelnemers en laaggeletterdheid als ook mensen met een migratieachtergrond zouden problemen kunnen krijgen met de taal. De gemeente Heerlen ziet dit als een uitdaging en is daarom een belangrijke barrières (Gemeente Heerlen, 2024). In de gemeente Heerlen heeft 32,2% van de inwoners een migratieachtergrond (CBS, 2024b). Dit wijst er inderdaad op dat een taalbarrière gevormd kan worden. In het plan van aanpak wordt een taalbarrière ook specifiek genoemd als obstakel en wordt gepleit voor het gebruik van meerdere talen (Gemeente Heerlen, 2023). Voor het burgerberaad is er wel een bijeenkomst geweest voor mensen die mee zouden doen aan het beraad. Hierbij hebben ook verschillende mensen aangegeven dat ze moeite hebben met de taal (Respondent 3, 2025).

In de gemeente Heerlen is 24,8% 65 jaar of ouder (CBS, 2025a). In het communicatieplan erkent de gemeente dat online vaardigheden niet door doelgroep goed begrepen wordt. Dit zorgt ervoor dat ze online en offlinecommunicatie gebruiken (Gemeente Heerlen, 2024). Verder heeft de gemeente vooraf geen schatting gemaakt van de onlinevaardigheden waardoor pas tijdens het burgerberaad duidelijk werd dat deze barrière wel degelijk aanwezig was. Veel mensen konden niet overweg met de online tools waardoor ze deze weg hebben gelaten vanaf de tweede bijeenkomst (Respondent 3, 2025).

De gemeente heeft in hun actieplan gezien dat er een risico is dat sommige inwoners niet de tijd of middelen hebben om deel te nemen. Dit wijden ze de economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de gemeente. Hierbij zien ze dat mensen steeds meer in de overlevingsstand komen. Hierdoor wordt erkend dat er een gebrek aan tijd en toegankelijkheid is. Door de vergrijzing hebben ze ook nagedacht over het feit dat

toegankelijkheid een barrière kan zijn (Gemeente Heerlen, 2023). Gedurende het burgerberaad hebben mensen aangegeven dat de dagen erg intensief en tijdrovend zijn (Respondent 3, 2025).

Het communicatieplan in Heerlen is voorzien van een stappenplan om mensen te informeren over het burgerberaad. De eerste stap is om mensen te informeren over “Hoe, wat en waarom” van het burgerberaad (Gemeente Heerlen, 2024). De gemeente gaat ervan uit dat niet iedereen op de hoogte is van de mogelijkheden. De gemeente is er ook vanuit gegaan dat mensen geen inhoudelijke kennis over het onderwerp hadden waardoor iedereen de basisinformatie heeft gekregen (Respondent 3, 2025).

De gemeente ziet ook een barrière voor deelnemers in het feit dat de gemeente weinig vertrouwen geniet. In het communicatieplan wordt gezegd dat Heerlen al jaren slecht scoort op vertrouwen (Gemeente Heerlen, 2024). Dit kan ervoor zorgen dat minder mensen zich opgeven voor het burgerberaad.

4.4.2 Sub vraag 2:

Welke hybride participatiemethoden worden door gemeenten gebruikt om deze barrières te verminderen en hoe effectief zijn deze?

De organisatie heeft vooraf gezocht naar tolken voor mensen die dit nodig hadden. Tijdens de eerste bijeenkomst bleek dat een Russische vrouw van tevoren niet had aangegeven dat ze een tolk nodig had, deze is toen ad hoc geregeld. Teksten zijn vooraf ook in andere talen vertaald (Respondent 3, 2025). Om mensen te informeren over het burgerberaad is er gebruik gemaakt van infographics en video's met ondertiteling. Daarnaast is er gebruik gemaakt van eenvoudige taal. In ‘taal cafés’ konden mensen meer uitleg krijgen over het burgerberaad. Deze cafés zijn ook bezocht door mensen (Gemeente Heerlen, 2024). Gedurende het burgerberaad zijn er verschillende afgehaakt maar mensen die de Nederlands

taal niet machtig waren zijn allemaal tot het eind gebleven (Respondent 3, 2025). Dit duidt erop dat deze maatregelen zeer effectief waren.

Gedurende het burgerberaad waren er online bijeenkomsten gepland en zou er gebruikt gemaakt worden van online tools zoals Mentimeter. Na de eerste bijeenkomst bleek echter dat een groot aantal mensen geen onlinevaardigheden hadden of beschikking tot een computer. Hierdoor hebben ze het format aangepast en zijn ze met fysieke tools zoals presentaties en pen en papier verdergegaan. Deze barrière bleek dus te groot om aan te pakken maar was ook niet vooraf ingeschat (Respondent 3, 2025). Tijdens de wervingscampagne is er wel gebruik gemaakt van online en offline tools. Deze combinatie bleek goed te verlopen omdat er veel reactie is gekomen op de uitnodigingen en brieven (Gemeente Heerlen, 2024; Respondent 3, 2025).

Om ouders en werkenden zoveel mogelijk erbij te betrekken zijn de bijeenkomsten op donderdagavond en zaterdag gepland. Hoe effectief dit was is niet duidelijk omdat er veel mensen zijn afgehaakt waarvan de reden niet duidelijk was. Mensen hebben wel aangegeven dat de dagen intensief waren en lang duurde (Respondent 3, 2025). Dit kan dus een oorzaak zijn van de lage opkomst later. De gemeente heeft de bijeenkomsten wel zo toegankelijk mogelijk gemaakt. Ambtenaren hebben bijvoorbeeld mensen zonder vervoer opgehaald en gebracht (Respondent 3, 2025). Daarbij is er de optie gegeven om kinderopvang te krijgen, al is hier geen gebruik van gemaakt. De gemeente heeft ook een financiële prikkel gegeven door een vergoeding van €50 te geven per bijeenkomst (Gemeente Heerlen, 2025).

Door het lage vertrouwen in de gemeente en het gebrek aan kennis over burgerberaden heeft de gemeente een uitgebreide campagne opgesteld om mensen uit te nodigen en kennis te laten maken. Inwoners zijn benaderd geworden op straat, via sociale media, kranten, buurtorganisaties en via de post. Via deze kanalen heeft de gemeente Heerlen haar inwoners uitgelegd wat een burgerberaad is en hebben inwoners de kans gekregen om

een onderwerp aan te dragen, dit kon online en via de telefoon. Dit bleek heel effectief en heeft vele reacties opgeleverd. De gemeente heeft 10.000 brieven uitgestuurd waarop 560 mensen hebben gereageerd. Door middel van loting is hier een “super representatieve groep” uitgekomen (Respondent 3, 2025). De wervingscampagne die verdeeld was in fases en met online en offlinecommunicatie bleek heel effectief.

De gemeente Heerlen heeft diverse maatregelen genomen om barrières bij het burgerberaad te verlagen. Tolken zijn vooraf aangeboden en teksten zijn vertaald en in makkelijke taal voorgedragen. Bij onverwachte taalproblemen is ad hoc een oplossing gevonden. Eenvoudige taal, ondertitelde video's en 'taalcafés' bleken effectief, dit zorgde ervoor dat anderstalige deelnemers tot het einde betrokken bleven. Voor digitale participatie bleken de barrières groter dan verwacht waardoor online tools zijn vervangen door fysieke werkvormen. De bijeenkomsten vonden plaats op toegankelijke momenten met extra ondersteuning zoals vervoer en een financiële vergoeding van €50. Ondanks deze inspanningen haakten veel mensen af, mogelijk door de intensiteit van de dagen. De uitgebreide wervingscampagne, die online en offline verliep, leverde veel respons op en resulteerde in een zeer representatieve groep deelnemers.

5. Conclusie

In dit onderzoek is gekeken naar hoe het verminderen van individuele barrières tijdens participatieprocessen kan leiden tot betere diversiteitsdeelname. Een mogelijke oplossing om deze barrières te verminderen is om hybride participatiemethoden in te zetten. Deze vraag die daarom centraal stond in dit onderzoek is: “Hoe beïnvloeden individuele barrières diversiteitsdeelname in lokale participatieprocessen en welke hybride participatiemethoden kunnen gemeenten inzetten om deze barrières te verminderen?”.

Individuele barrières hebben invloed op de deelname van mensen gebaseerd op de vier casestudies die gedaan zijn voor dit onderzoek. Deze barrières waren met name van toepassing op minderheden zoals jongeren, ouderen en migranten. De barrières uit de theorie, taal- en onlinevaardigheid, tijd- en kennisgebrek, kwamen bij alle vier de gemeenten naar voren. Daarnaast waren er nog twee onvoorziene barrières, de uitdrukkingsvaardigheid van deelnemers en het vertrouwen in de gemeente. Hybride participatiemethoden kunnen deze barrières verminderen mits de methoden zorgvuldig zijn voorbereid en er ondersteuning gedurende het proces geboden wordt. De resultaten laten zien dat tolken, offlinemethodes ter vervanging of aanvulling van onlinemethodes, financiële vergoedingen en laagdrempelige toegankelijkheid effectief werken om de barrières te verminderen. Daarnaast lijken de tijdstippen donderdagavond en zaterdag goed te bevallen onder alle doelgroepen. Maatregelen zoals kinderopvang blijken minder effectief en zijn bij de casestudies minimaal gebruik van gemaakt door deelnemers. Het succes van de methoden is wel afhankelijk van de context. Zowel de lokale omstandigheden, zoals bijvoorbeeld op Texel waar bijna iedereen afhankelijk is van toerisme of in Heerlen waar laaggeletterdheid een groot probleem is. De resultaten laten ook zien dat de mate van voorbereiding heel belangrijk is en dat een inschatting van de barrières vooraf een grote impact kan maken. De maatregelen en barrières zijn belangrijk voor zowel het bereiken van mensen als het behouden van mensen tijdens het burgerberaad. De gemeenten uit de casestudies hebben veel moeite gedaan om mensen te laten reageren op de uitnodigingen en barrières zo klein mogelijk te maken. Hierdoor hebben veel mensen gereageerd en is het de vier gemeenten gelukt om een representatieve groep te krijgen voor het burgerberaad. Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat het verminderen van barrières door middel van hybride participatiemethoden, zoals online- en offline campagnes alsook open en gesloten methoden, positief effect heeft op de diversiteitsdeelname van participatieprocessen.

6. Discussie

6.1 Reflectie op onderzoeksresultaten

De onderzoeksresultaten tonen overtuigend aan dat individuele barrières een substantiële invloed hebben op de mate van diversiteitsdeelname in lokale participatieprocessen. Taalvaardigheid, digitale vaardigheden, tijdsdruk en kennisgebrek zijn herhaaldelijk naar voren gekomen in de casestudies als barrières voor deelname. Daarbij blijkt dat deze barrières niet los van elkaar staan maar vaak in samenhang optreden. De inzet van hybride participatiemethoden, waarbij digitale en fysieke vormen van participatie worden gecombineerd, heeft in sommige gevallen geholpen om deze obstakels te verkleinen. Zo heeft de inzet van tolken, papieren communicatie, digitale ondersteuning en vergoedingen bijgedragen aan een grotere mate van inclusiviteit. Bij zowel de gemeente Texel als de gemeente Heerlen heeft het burgerberaad ook bijgedragen aan een verbetering in het vertrouwen van de gemeente. Dit is een extra uitkomst die eerder niet meegenomen is geworden.

Aan de andere kant varieerde de effectiviteit van de methoden per doelgroep. Voor ouderen was het belangrijk op de informatie op papier te krijgen en dat de bijeenkomsten fysiek waren. Jongeren voelden zich wel weer thuis in het digitale gedeelte en voor hen werkte de financiële vergoeding goed. Dit geeft nogmaals aan dat voorbereiding en het kennen van de doelgroepen belangrijk is. Het gebruik van participatie methoden is maatwerk en heel tijd intensief als een inclusieve groep gewenst is. Het is ook duidelijk geworden dat het moeilijk is om alles perfect af te stemmen en dat sommige zaken voor lief genomen moeten worden. Het werken in groepen tijdens burgerberaden bleek een goede manier om de gemiste online-bijeenkomsten van sommige deelnemers op te vangen. Daarnaast leken de

trainingen die vooraf gegeven werden ook goed te werken. De effectiviteit van de methoden hangt wel sterk af van de voorbereiding en praktische uitvoering ervan.

6.2 Wetenschappelijke en Maatschappelijke relevantie

Wetenschappelijk gezien vult dit onderzoek een gat binnen de literatuur over hybride participatieprocessen en diversiteitsbevordering. Bestaande theorieën, zoals die van Arnstein (1969), Cornwall (2008) en Fung (2006) bieden een normatief kader over inclusieve participatie en de beperkingen van traditionele methoden. Dit onderzoek bouwt daarop voort door empirisch bewijs te leveren over de effectiviteit van hybride methoden. Hiermee kan een bijdrage worden geleverd aan de ontwikkeling van nieuwe participatietheorieën. Daarbij worden burgerberaden gebruikt als casestudies wat ook een relatief nieuw begrip is in Nederland en daardoor ook kan bijdragen aan de literatuur. Tijdens het onderzoek zijn er ook twee barrières naar voren gekomen die niet benoemd zijn geworden in het theoretisch kader. De uitdrukkingsvaardigheden van deelnemers en het vertrouwen in de overheid bleken ook twee barrières van deelnemers. Ondanks dat deze theorieën niet zijn meegenomen in het theoretisch kader, worden deze wel benoemd in de literatuur. Over het vertrouwen in overheid is geen echte consensus of dit bijdraagt of juist een barrière vormt voor publieke participatie. Zo kan een laag vertrouwen juist positief werken op deelname omdat mensen dan zelf het heft in handen kunnen nemen maar kan het ook tegenwerken omdat mensen niet geloven dat hun bijdrage ertoe doet (Bisschops, 2022; Gemeente Arnhem, 2024a; Lee & Schachter, 2019; Ouattara & Steenvoorden, 2024; Prats et al., 2024). In het geval van Texel is het duidelijk als barrière ervaren. Bij gemeenten zoals Heerlen en Schagen is het vertrouwen na het proces toegenomen maar is het effect gedurende het proces niet helemaal duidelijk. Verbale uitdrukkingsvaardigheden zijn ook bekend binnen de literatuur en wordt vaak gezien als barrière tijdens publieke bijeenkomsten. Oorzaken hiervan kunnen zijn dat er een laag

zelfbeeld is, dat iemand deel uit maakt van een minderheid of een andere reden waardoor er communicatievrees optreedt. Online-bijeenkomsten kunnen hiervoor een oplossing zijn omdat het laagdrempelig is of de anonimiteit gewaarborgd wordt (Carter et al., 2018; Jasim et al., 2021; McCroskey et al., 1977; Montgomery et al., 2019). Wat precies de oorzaak was bij de cases in dit onderzoek kan niet duidelijk vastgesteld worden.

Wat betreft de maatschappelijke relevantie kan dit onderzoek gebruikt worden voor gemeenten in Nederland en heeft het praktische handvatten waarnaar gekeken kan worden. Vooral beleidsmakers en organisatoren van participatie evenementen kunnen dit onderzoek gebruiken ter ondersteuning. Het onderzoek kan bijdragen aan betere participatie evenementen waarbij burgers betrokken kunnen worden die normaal minder snel betrokken zouden zijn. Hybride methoden kunnen hiervoor een oplossing bieden mits deze ingezet worden met oog voor de doelgroep. Om dit onderzoek als handvat te gebruiken zijn de volgende stappen belangrijk om mee te nemen.

Stappenplan in kaart brengen en verminderen barrières:

- Het is belangrijk om vooronderzoek te doen door te kijken naar de demografische gegevens van de gemeente en het identificeren van risicogroepen. Daarnaast is het belangrijk om ook te kijken naar voorgaande participatie evenementen om daar lessen uit te trekken.
- Organiseer voorafgaand aan het participatiemoment een bijeenkomst om barrières van burgers te identificeren. In deze bijeenkomst is het belangrijk dat inwoners kunnen aangeven wat zij belangrijk vinden en waar ze hulp bij nodig denken te hebben. Ga hierbij specifiek in op taal- en online vaardigheden, kennis en tijd barrières.
- Maak de wervingscampagne zo breed mogelijk door online en fysieke berichtgeving te combineren. Het is ook belangrijk om risicogroepen apart te benaderen en

persoonlijke post te sturen. Daarbij moet de communicatie inclusief zijn door eenvoudige taal en visuals te gebruiken bijvoorbeeld.

- Voor de participatie bijeenkomsten is het belangrijk dat de barrières die aangegeven zijn geworden ook te verminderen. Denk dus aan tolks/taalbuddies, online trainingen, papieren alternatieven, financiële compensatie, flexibele bijeenkomsten, duidelijke uitleg en gebruik bij zoveel mogelijk bijeenkomsten experts op het gebied van het onderwerp.
- Tijdens bijeenkomsten is het belangrijk dat er gekeken en geluisterd wordt naar deelnemers. Hierdoor kunnen er snelle aanpassingen gedaan worden die verdere sessies kunnen verbeteren.
- Nadat de bijeenkomsten geweest zijn is een evaluatie heel belangrijk om te zien of de bijeenkomsten goed ervaren zijn door deelnemers. Een monitor/klankbord groep kan hierbij helpen.

6.3 Methodologische reflectie

De methodologie is over het algemeen goed opgezet maar kent een aantal beperkingen. Allereerst zijn de interviews afgenomen met beleidsmakers en projectcoördinatoren. Zij zijn betrokken geweest bij de organisatie van de burgerberaden en aanwezig geweest bij de bijeenkomsten maar kunnen weinig zeggen over de exacte beleving van de deelnemers. Het geeft wel waardevolle inzichten in de voorbereiding, beleidskant en de reflectie van gemeenten maar zij kunnen niet altijd spreken namens deelnemers. Dit kan leiden tot “confirmation bias” omdat zij vanaf de institutionele kant kijken naar deelnemers. Tijdens het onderzoek is diversiteitsdeelname vooral gebaseerd op demografische representativiteit en is ervan uitgegaan dat dit ook een goede weergave is van de risicogroepen als deze representativiteit behaald was. Echter kan het uiteraard voorkomen dat binnen deze groepen

alsnog niet iedereen vertegenwoordigd is. Mensen met slechte taalvaardigheden kunnen alsnog ondervertegenwoordigd zijn ondanks dat er wel een representatieve demografische groep gekozen is geworden. Verder zijn sociale en institutionele barrières buiten beschouwing zijn gelaten. Dit is een beperking omdat deze vaak wel verweven zijn met individuele barrières. Een burgerberaad organiseren is duur en niet iedere gemeente kan dit veroorloven. Toch kunnen de resultaten ook gebruikt worden voor participatie evenementen die niet een volledig burgerberaad betreffen. Daarbij zijn de casussen gekozen op basis van diversiteit in methoden maar worden ze wel uitgevoerd door gemeenten die innovatief ingesteld zijn, met name op gebied van burgerparticipatie. Dit kan ervoor zorgen dat de generaliseerbaarheid lager is onder minder innovatieve gemeenten. Het aantal casussen, vier, is ook een beperking op de generaliseerbaarheid.

Het is tijdens het onderzoek goed gelukt om op systematische wijze de theorie met de praktijk te verbinden. De semigestructureerde interviews gaven goede en contextuele data. Door het vaststellen van de onderwerpen vooraf is het wel minder effectief geweest om andere barrières, zoals uitingsonzekerheid, te achterhalen. Ondanks dat dit pas tijdens de interviews naar voren kwam is er alsnog goede data uit voortgekomen. De triangulatie van data is minder sterk dan aanvankelijk gedacht. Het is helaas niet gelukt om iemand van de gemeente Arnhem te spreken waardoor hier alleen documenten gebruikt zijn geworden. De gemeente Texel en Schagen hadden geen extra documenten die hielpen bij het onderzoek. Bij de gemeente Heerlen is dit wel gelukt. Daarbij hadden de gemeente Heerlen, Texel en Schagen nog geen afgeronde evaluaties van de burgerberaden waardoor sommige onderwerpen wellicht onderbelicht zijn gebleven. Voor de gemeente Arnhem was er wel een voltooide evaluatie.

7. Aanbevelingen voor Vervolgonderzoek

Een belangrijke aanbeveling voor vervolgonderzoek is om deelnemers bij het onderzoek te betrekken. Interviews en observaties met daadwerkelijke deelnemers kan meer inzicht geven op de perspectieven en barrières van deelnemers. Hierdoor kan ook duidelijker worden waarom mensen afhaken gedurende de processen.

Het vergelijken van participatiemethoden kan ook een interessant inzicht geven. In dit onderzoek wordt vooral gekeken naar verschillende methoden die gebruikt worden. In vervolgonderzoek kan er ook gekeken worden naar alleen online, offline of andere participatiemethoden.

Een ander vervolgonderzoek kan focussen op de lange termijneffecten van de participatiemethoden. Hierbij kan bijvoorbeeld gekeken worden of burgerbetrokkenheid vaker voorkomt. Aan de andere kant kan er ook gekeken worden of het vertrouwen in de gemeente inderdaad beter is geworden door deze participatiemethoden. Een ander langetermijneffect dat onderzocht kan worden is of de adviezen van de burgerberaden daadwerkelijk geïmplementeerd worden.

Als laatst, is een breder onderzoekskader, waarin ook institutionele barrières (zoals bureaucratische complexiteit, gebrek aan politieke wil) en sociale belemmeringen (zoals stigmatisering, sociale uitsluiting) worden meegenomen, wenselijk. Dit biedt een completer beeld van participatiebelemmeringen en maakt interventies gericht.

8. Referenties

- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Bherer, L., Gauthier, M., & Simard, L. (2017). *The Professionalization of Public Participation*. Routledge. <https://books.google.nl/books?id=MgygiwEACAAJ>
- Bisschops, S. (2022). *Participatie en vertrouwen: Hoe participatie wel én niet kan bijdragen aan het versterken of herstellen van vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur*. <https://kennis.zuid-holland.nl/wp-content/uploads/2022/05/PZH-2022-Eindrapport-onderzoek-relatie-participatie-en-vertrouwen-in-het-openbaar-bestuur.pdf>
- BRP. (2025). *Bevolking* <https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/bevolking>
- Bryson, J. M., Quick, K. S., Slotterback, C. S., & Crosby, B. C. (2013). Designing Public Participation Processes. *Public Administration Review*, 73(1), 23-34. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2012.02678.x>
- Carter, A. J., Croft, A., Lukas, D., & Sandstrom, G. M. (2018). Women's visibility in academic seminars: Women ask fewer questions than men. *PloS one*, 13(9), e0202743.
- CBS. (2024a). *Herkomst en Migratieachtergrond*. <https://schagen.incijfers.nl/dashboard/herkomst>
- CBS. (2024b). *Herkomst en Migratieachtergrond Heerlen*. <https://parkstad.incijfers.nl/dashboard/herkomst>
- CBS. (2025a). *Bevolking Heerlen*. <https://parkstad.incijfers.nl/dashboard/bevolking>
- CBS. (2025b). *Leeftijdpiramide* <https://schagen.incijfers.nl/Jive/>
- Cornwall, A. (2008). Unpacking 'Participation': models, meanings and practices. *Community Development Journal*, 43(3), 269-283. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsn010>

- Elstub, S. (2018). Deliberative and participatory democracy. *The Oxford handbook of deliberative democracy*, 187-202.
- Fraussen, B. (2022). Consultation tools and agenda-setting. In M. Howlett (Ed.), *The Routledge handbook of policy tools*. <https://hdl.handle.net/1887/3502352> (Routledge)
- Fraussen, B., Albareda, A., & Braun, C. (2020). Conceptualizing consultation approaches: identifying combinations of consultation tools and analyzing their implications for stakeholder diversity. *Policy Sciences*, 53(3), 473-493.
<https://doi.org/10.1007/s11077-020-09382-3>
- Fung, A. (2006). Varieties of Participation in Complex Governance. *Public Administration Review*, 66(s1), 66-75. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>
- Fung, A. (2015). Putting the Public Back into Governance: The Challenges of Citizen Participation and Its Future. *Public Administration Review*, 75(4), 513-522.
<http://www.jstor.org/stable/24757808>
- G1000. (2024a). *Burgerberaad G1000Schagen 2024*. Retrieved from
<https://g1000schagen.nl/wp-content/uploads/2024/07/EindrapportDIGITAALG1000SchagenBurgerberaad.pdf>
- G1000. (2024b). *Over de G1000* <https://g1000schagen.nl/over-de-g1000schagen/>
- Gemeente Arnhem. (2024a). *Adviesrapport Burgerberaad Afval*. Retrieved from
<https://arnhem.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/ed7666e0-bf44-475e-8592-5299ec42db48?documentId=d7271541-4050-4d83-b687-7303885826f9>
- Gemeente Arnhem. (2024b). *Burgerberaad over afval*.
https://www.arnhem.nl/Bestuur/Overig/Arnhemmers_denken_mee_over_minder_afval
- Gemeente Arnhem. (2024c). *Volledig adviesrapport en eerste evaluatie Burgerberaad Afval*.

Gemeente Heerlen. (2023). *Plan van aanpak Burgerberaad Heerlen*

Gemeente Heerlen. (2024). *Communicatieplan Burgerberaad Heerlen*

Gemeente Heerlen. (2025). *Resultaten Burgerberaad Gemeente Heerlen*.

<https://burgerberaadheerlen.nl/resultaten-burgerberaad/>

Gemeente Texel. (2024a). *Inwonersberaad*.

[https://www.texel.nl/projecten/inwonersberaad/inwonersberaad-vraag-antwoord/#faq-](https://www.texel.nl/projecten/inwonersberaad/inwonersberaad-vraag-antwoord/#faq-1)

[1](https://www.texel.nl/projecten/inwonersberaad/inwonersberaad-vraag-antwoord/#faq-1)

Gemeente Texel. (2024b). *Plan van Aanpak Texels Inwonersberaad 2024*. Retrieved from

[https://texel.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/45885430-307e-4606-8f1c-](https://texel.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/45885430-307e-4606-8f1c-2a09e44529d2?documentId=9b1a7ed4-7969-4793-9c29-f2d031778b83&agendaItemId=fb0447b4-1c51-4360-a2b3-6586c729b891)

[2a09e44529d2?documentId=9b1a7ed4-7969-4793-9c29-](https://texel.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/45885430-307e-4606-8f1c-2a09e44529d2?documentId=9b1a7ed4-7969-4793-9c29-f2d031778b83&agendaItemId=fb0447b4-1c51-4360-a2b3-6586c729b891)

[f2d031778b83&agendaItemId=fb0447b4-1c51-4360-a2b3-6586c729b891](https://texel.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/45885430-307e-4606-8f1c-2a09e44529d2?documentId=9b1a7ed4-7969-4793-9c29-f2d031778b83&agendaItemId=fb0447b4-1c51-4360-a2b3-6586c729b891)

Gibbs, G. (2007). Thematic Coding and Categorizing. In: Sage.

Hrivnák, M., Moritz, P., Melichová, K., Roháčiková, O., & Pospíšová, L. (2021). Designing

the Participation on Local Development Planning: From Literature Review to

Adaptive Framework for Practice. *Societies*, 11(1), 19. [https://www.mdpi.com/2075-](https://www.mdpi.com/2075-4698/11/1/19)

[4698/11/1/19](https://www.mdpi.com/2075-4698/11/1/19)

Informatiepunt Leefomgeving. (2024). *Participatie bij het opstellen van een programma*.

<https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/programma/participatie-programma/>

Jasim, M., Khaloo, P., Wadhwa, S., Zhang, A. X., Sarvghad, A., & Mahyar, N. (2021).

CommunityClick: Capturing and reporting community feedback from town halls to

improve inclusivity. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*,

4(CSCW3), 1-32.

Lee, Y., & and Schachter, H. L. (2019). Exploring the Relationship between Trust in

Government and Citizen Participation. *International Journal of Public*

Administration, 42(5), 405-416. <https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1465956>

- McCroskey, J. C., Richmond, V. P., Daly, J. A., & Falcione, R. L. (1977). Studies of the relationship between communication apprehension and self-esteem. *Human communication research*, 3(3), 269-277.
- Melis, K., & Vijlder, F. d. (2024). *BURGERBERAAD UIT DE STARTBLOKKEN: Evaluatie van het eerste burgerberaad in Arnhem*.
<https://www.han.nl/artikelen/2025/02/evaluatie-eerste-burgerberaad-arnhem/>
- Montgomery, L., Evans, G., Harrison, F., & Damian, D. (2019). Towards a live anonymous question queue to address student apprehension. *arXiv preprint arXiv:1901.01061*.
- Nabatchi, T. (2012). Putting the "Public" Back in Public Values Research: Designing Participation to Identify and Respond to Values. *Public Administration Review*, 72(5), 699-708. <http://www.jstor.org.ezproxy2.utwente.nl/stable/41687984>
- Nabatchi, T., & Amsler, L. B. (2014). Direct Public Engagement in Local Government. *The American Review of Public Administration*, 44(4_suppl), 63S-88S.
<https://doi.org/10.1177/0275074013519702>
- Nabatchi, T., & Leighninger, M. (2015). *Public Participation for 21st Century Democracy*.
- Ouattara, E., & Steenvoorden, E. (2024). The Elusive Effect of Political Trust on Participation: Participatory Resource or (Dis)incentive? *Political Studies*, 72(4), 1269-1287. <https://doi.org/10.1177/00323217231194820>
- Pateman, C. (2012). Participatory Democracy Revisited. *Perspectives on Politics*, 10(1), 7-19. <https://doi.org/10.1017/S1537592711004877>
- Prats, M., Smid, S., & Ferrin, M. (2024). *Lack of trust in institutions and political engagement: An analysis based on the 2021 OECD Trust Survey* (OECD Working Papers on Public Governance, Issue. O. Publishing. <https://doi.org/10.1787/83351a47-en>

- Rathenau Instituut. (2020). *Initiatieven voor digitale democratie op nationaal niveau – Een internationale vergelijking*. https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2020-10/RAPPORT_Initiatieven_voor_digitale_democratie_op_nationaal_niveau_Rathenau_Instituut.pdf
- Respondent 1. (2025). *Interview burgerberaad gemeente Schagen* [Interview].
- Respondent 2. (2025). *Interview inwonersberaad gemeente Texel* [Interview].
- Respondent 3. (2025). *Interview Burgerberaad Heerlen* [Interview].
- Rijksoverheid. (2024). *Omgevingswet*. Retrieved 26-04 from <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037885/2024-01-01#Hoofdstuk3>
- Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case Selection Techniques in Case Study Research: A Menu of Qualitative and Quantitative Options. *Political Research Quarterly*, 61(2), 294-308. <https://doi.org/10.1177/1065912907313077>
- Stern, M. (2020). Democracy Beyond the Campus: Civic Engagement Among Youth with No College Experience. <https://www.childrensdefense.org/wp-content/uploads/2023/10/Democracy-Beyond-the-Campus-white-paper.pdf>
- van Aken, J., Berends, H., & van der Bij, H. (2012). *Problem Solving in Organizations: A Methodological Handbook for Business and Management Students*. Cambridge University Press. <https://books.google.nl/books?id=Q-8gAwAAQBAJ>
- Vitale, D. (2006). Between deliberative and participatory democracy: A contribution on Habermas. *Philosophy & social criticism*, 32(6), 739-766.
- Weldon, S. L. (2008). Politics, Gender, and Concepts: Intersectionality https://www.researchgate.net/profile/Amy-Mazur/publication/288623012_Women's_movements_feminism_and_feminist_movements/links/5799dbfa08ae33e89fb79d6b/Womens-movements-feminism-and-feminist-movements.pdf#page=207

9. Bijlagen

Bijlage 1: Interviewvragen

Taalvaardigheden van deelnemers	• Werde vooraf ingeschat welke taalbarrières er mogelijk zouden zijn onder de deelnemers? Zo ja, op welke manier? • Waren er deelnemers die afhaakten vanwege taalproblemen? Zo ja, wat had hieraan kunnen worden gedaan? • Is er een evaluatie geweest van hoe taalvaardigheid de participatie beïnvloedde?
Digitale vaardigheden van deelnemers	• Hoe werd vooraf ingeschat welke digitale vaardigheden deelnemers nodig zouden hebben om effectief deel te nemen? • Welke digitale hulpmiddelen werden ingezet (bijvoorbeeld Zoom, Mentimeter, online stemtools) en hoe toegankelijk waren deze? • Werden er trainingen of ondersteuning aangeboden voor deelnemers die moeite hadden met digitale middelen? • Was er een mogelijkheid voor deelnemers om offline deel te nemen als digitaal niet lukte of zich daarbij niet comfortabel voelde? Hoe werd dit georganiseerd?
Tijdsbesteding van deelnemers	• Werde rekening gehouden met specifieke doelgroepen, zoals werkenden, ouders of ouderen, bij het plannen van het beraad? • Hoe werd omgegaan met deelnemers die na verloop van tijd afhaakten of sessies moesten missen vanwege tijdsgebrek? • Werden er aanpassingen gedaan op basis van feedback van deelnemers over de tijdsinvestering?
Kennis over participatieprocessen	• Hoe werd de voorkennis van deelnemers over participatie en beleidsvorming vooraf ingeschat? • Welke informatie en middelen werden vooraf of tijdens het proces aangeboden om kennis over het participatieproces te vergroten (bijv. Experts, infographics of samenvattingen)? • Hoe werd voorkomen dat sommige deelnemers door een gebrek aan kennis een minder actieve rol speelden? • Hoe beïnvloedde de mate van voorkennis de dynamiek van het beraad en de uiteindelijke aanbevelingen?
Het specifieke (hybride) participatieproces	• Hoe werd bepaald welke hybride methoden geschikt waren voor dit burgerberaad?

	• Welke uitdagingen kwamen naar voren bij het combineren van online en offline participatie? • Hoe werd ervoor gezorgd dat zowel online als offline deelnemers gelijkwaardige invloed hadden? • Werd er geëvalueerd of bepaalde methoden effectiever waren dan andere? • Hoe werd interactie tussen deelnemers bevorderd, zowel in digitale als fysieke omgevingen? • Waren er methoden die uiteindelijk niet werkten zoals verwacht? Zo ja, waarom?
Diversiteitsdeelname	• Welke strategieën zijn gebruikt om een diverse deelnemersgroep aan te trekken? • In hoeverre werd de uiteindelijke groep deelnemers als representatief beschouwd? Waren er specifieke groepen ondervertegenwoordigd? • Hoe werd de outreach georganiseerd om moeilijk bereikbare groepen te betrekken? • Werden er specifieke maatregelen genomen om drempels voor deelname (zoals kinderopvang, reiskosten, toegankelijkheid) te verlagen? • Hoe werd ervoor gezorgd dat de ‘werkplaatsen’ tijdens het proces een goede representatie van de deelnemers waren? • Welke lessen kunnen worden geleerd om toekomstige participatieprocessen inclusiever te maken?

Bijlage 2: Consentformulier

Informed Consent Formulier voor Deelname aan Interview

Titel van de Studie:

Versterken van Diversiteitsdeelname op Lokaal Niveau: Hybride Raadgevingsmethodes als Sleutel.

Hoofdonderzoeker:

Pelle Coenen

Universiteit Twente

Faculty of Behavioural Management and Social Sciences

p.coenen@student.utwente.nl

Begeleider:

Pieter-Jan Klok

p.j.klok@utwente.nl

1. Doel van studie	U wordt uitgenodigd om deel te nemen aan een interview als onderdeel van een onderzoeksproject voor mijn masterthesis. Het doel van dit onderzoek is empirisch te onderzoeken of hybride raadgevingsmethoden individuele barrières verminderen en daardoor diversiteitsdeelname vergoten.
2. Studieprocedure	Als u akkoord gaat met deelname, wordt u gevraagd deel te nemen aan een interview van ongeveer 30 minuten tot 1 uur. Het interview zal in persoon of online plaatsvinden. Tijdens het interview zal ik u een aantal vragen stellen over taal- en digitale vaardigheden, tijdsbesteding en kennis over participatieprocessen van deelnemers. Daarnaast zullen er vragen gesteld worden over het specifieke participatieproces en diversiteitsdeelname. U kunt ervoor kiezen om vragen over te slaan die u niet wilt beantwoorden.
3. Vrijwillige deelname	Uw deelname aan dit onderzoek is volledig vrijwillig. U heeft het recht om op elk moment, om welke reden dan ook, zonder enige gevolgen, uw deelname te beëindigen. Als u besluit uw deelname te beëindigen, worden de gegevens die van u zijn verzameld onmiddellijk vernietigd en worden ze niet gebruikt in het onderzoek.
4. Vertrouwelijkheid	Alle informatie die u verstrekt, wordt strikt vertrouwelijk behandeld. Identificerende informatie zal in het uiteindelijke rapport worden verwijderd of geanonimiseerd.

5. Risico's en voordelen	Er worden geen risico's verwacht die verband houden met deelname aan dit onderzoek. Mocht er enige spanning of ongemak ontstaan tijdens het interview, kunt u het interview op elk moment pauzeren of stoppen. Er zijn geen directe voordelen voor u bij deelname, maar uw inzichten kunnen bijdragen aan belangrijke bevindingen binnen participatieprocessen en kunnen toekomstige praktijken of beleid beïnvloeden.
6. Contactinformatie	Als u vragen of zorgen heeft over het onderzoek of uw deelname, kunt u contact opnemen met de hoofdonderzoeker met de contactinformatie bovenaan dit document.
7. Toestemming	Door hieronder te ondertekenen geeft u aan dat u de bovenstaande informatie hebt gelezen en begrepen en dat u vrijwillig instemt met deelname aan dit onderzoek.

Naam van deelnemer:	Naam van onderzoeker:
Handtekening van deelnemer:	Handtekening van onderzoeker:
Datum:	